

Natuurtoets

**Renovatie regionale gasleiding N-508-50
Winschoten-Groningen**

Toetsing Wet Natuurbescherming

projectnummer 411437
definitief
7 juli 2017

Natuurtoets

Renovatie regionale gasleiding N-508-50 Winschoten-Groningen

Toetsing Wet Natuurbescherming

projectnummer 411437
Projectnummer Gasunie P.021215.02
documentnummer 411437-NT-01
definitief revisie 02
7 juli 2017

Auteurs

J. Melis

Opdrachtgever

N.V. Nederlandse Gasunie
Postbus 162
7400 AD Deventer

Antea Group is aangesloten bij het
Netwerk Groene Bureaus

De informatie in voorliggende rapportage is (deels) afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

datum vrijgave

7-7-17

beschrijving revisie 02
definitief

goedkeuring
J.L. de Jong

vrijgave

A.J. Brandsma

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Projectvoornemen	1
1.2.1	Activiteit	1
1.2.2	Planning werkzaamheden	3
1.3	Doel en onderzoeksvragen	3
1.4	Leeswijzer	4
2	Wettelijk kader Wet natuurbescherming	5
2.1	Algemeen	5
2.2	Soortbescherming	5
2.3	Gebiedsbescherming	6
2.3.1	Natura 2000	6
2.3.2	Natuurnetwerk Nederland	6
3	Methodiek	8
3.1	Algemeen	8
3.2	Bureauonderzoek	8
3.3	Terreinbezoek	9
3.4	Effectbeoordeling en advies vervolgtraject	9
4	Resultaten	10
4.1	Gebiedsbeschrijving	10
4.2	Beschermde soorten	18
4.2.1	Resultaten bureauonderzoek	18
4.2.2	Resultaten terreinbezoek - ecologische bevindingen	19
4.2.3	Samenvatting beschermde soorten	25
4.3	Beschermde gebieden	25
4.3.1	Natura 2000-gebieden	25
4.3.2	Natuurnetwerk Nederland	27
5	Toetsing	30
5.1	Effectbepaling project	30
5.2	Toetsing effect op beschermde soorten	31
5.2.1	Vogels	31
5.2.2	Zoogdieren	32
5.3	Effecten op beschermde gebieden	33
5.3.1	Effecten op Natura 2000-gebieden	33
5.3.2	Effecten op het Natuurnetwerk Nederland (NNN)	34
5.3.3	Bos- en natuurgebied buiten NNN	35
5.3.4	Zorgplicht	37

6	Conclusies	38
6.1	Conclusies soortenbescherming	38
6.2	Conclusies gebiedsbescherming	39

7	Bronnen	40
----------	----------------	-----------

Bijlage 1 Wettelijk kader

Bijlage 2 Instandhoudingsdoelen Natura 2000

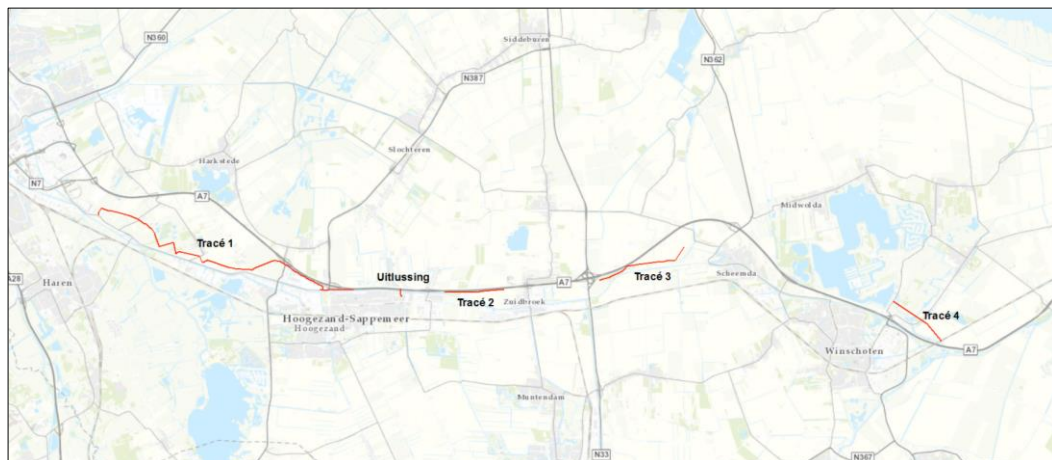
Bijlage 3 Tracékaarten en schema's

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Gasunie gaat in 2018 de regionale gasleiding N-508-50 Winschoten-Groningen vervangen. De bestaande leiding, die grotendeels in de waterkering langs het Winschoterdiep ligt, moet vanwege aardbevingsrisico's en waterveiligheid worden verwijderd. Omdat er aan waterkeringen tegenwoordig strengere veiligheidseisen worden gesteld, kan de leiding niet één-op-één worden vervangen, maar is een nieuw tracé bepaald. In opdracht van de N.V. Nederlandse Gasunie heeft Antea Group in september 2016 een natuurtoets opgesteld in het kader van deze renovatie/verlegging van de regionale gasleiding N-508-50. Dit project omvat aanpassingen aan het leidingennet op een viertal tracés langs het Winschoterdiep van Groningen tot Winschoten. Hiernaast wordt een nieuwe Uitlissing naar GOS (Gasoverslagstation) N-469 aan de Parkstraat in Sappemeer gerealiseerd. In Figuur 1.1 is de ligging van het projectgebied weergegeven.

Bij ruimtelijke ingrepen moet rekening worden gehouden met beschermde planten- en diersoorten en met beschermde gebieden. Er dient onderzocht te worden of de geplande ingrepen effect hebben op beschermde soorten of beschermde gebieden (Wet natuurbescherming en Natuurnetwerk Nederland). Ontwikkelingen mogen niet plaatsvinden indien deze negatieve gevolgen hebben op beschermde natuurgebieden en/of flora en fauna. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties. Dit wordt gedaan op basis van een Natuurtoets. In deze rapportage zijn de resultaten van de Natuurtoets beschreven.

Figuur 1.1. Begrenzing van de plangebied (rood omlijnd) Bron: © CycloMedia Technology B.V.

1.2 Projectvoornemen

1.2.1 Activiteit

De nieuw aan te leggen leiding betreft bij tracé 1 tot en met 3 en bij de uitlissing bij Sappemeer een DN150-gasleiding. Tracé 4 betreft een DN100 leiding. De dekking van de geprojecteerde leiding zal plaatselijk verschillen, al naar gelang de situatie en noodzaak. Gemiddeld bedraagt deze 1,25 à 1,50 m. De maximale verstoringdiepte is ongeveer 2,5 m beneden maaiveld. Gezien de omvang van de buis en de diepte van de werksleuf wordt rekening gehouden met een sleufbreedte van circa 1 meter en een werkstrookbreedte van 18 m. Over het grootste gedeelte

van het tracé wordt gewerkt in open ontgraving. De werkstrook kan worden aangelegd door afgraving van de bovengrond, maar kan ook met rijplaten worden gerealiseerd. Na het uitvoeren van de werkzaamheden zal, waar nodig, de werkstrook in zijn geheel tot een diepte van 0,6 tot 0,7 m –mv zal worden gewoeld om verdichtingen op te heffen.

Gestuurde boringen (HDD)

Op meerdere plaatsen vindt een gestuurde boring (HDD, *horizontal directional drilling*) plaats om objecten te passeren (voor locaties, zie bijlage III). Hierbij wordt de leiding op een diepte van circa 15-20 meter onder het maaiveld doorgestuurd. In tracé 1 betreft dit van west naar oost (zie bijlage III voor weergave locaties HDD op tracékaarten):

- NNN-gebied (Natuurnetwerk Nederland) Westerbroek, inclusief het archeologisch waardevolle gebied, zodat natuurwaarden en archeologie niet worden verstoord;
- het bosperceel (voormalige stortplaats) aan de Pastorielaan in Westerbroek, vanwege de geringe ruimte tussen watergang en fietspad;
- de kruising met het sportveld aan Vonderpad/Nevelsloot in Westerbroek, zodat dit ongeroerd en bespeelbaar blijft;
- de kruising met aftakende leidingen onder het Winschoterdiep door (uitkomend nabij Korte Groningerweg in Foxhol, ter vervanging van bestaande zinkers;
- de kruising met de Borgweg in Westerbroek, vanwege bestaande kabels en leidingen;
- de kruising met de Borgweg, vanwege bestaande kabels en leidingen
- de berm van de A.B. Nobellaan en de kruising Rengerslaan, vanwege de geringe ruimte tussen weg en watergang en om stremming van wegen te voorkomen;
- de kruising met de Rijksweg West in Kolham, zodat deze niet hoeft te worden gestremd tijdens aanleg van de leiding en
- de kruising met de Kerkstraat in Hoogezand (idem).

In de Uitlissing bij Sappemeer vormen de A7 en het Winschoterdiep tussen de Rijksweg Oost en de Parkstraat in Sappemeer de middelen een HDD te passeren objecten en in tracé 4 wordt NNN-gebied Reiderwold door middel van een lange HDD-boring gepasseerd; het intredepunt van de lange HDD ligt aan de Oostwolderweg, het uittredepunt staat op de routekaart in bijlage III. Hier wordt het nieuwe leidingtracé aangesloten op de bestaande leiding naar GOS Beerta.

Voor de overige, niet in bovenstaande vermelde, tracéstrekkingen is het voornemen om deze geheel in open ontgraving aan te leggen.

Afsluiterschema's/vloeistofvangens

Op diverse locaties worden afsluiterschema's en vloeistofvangens vernieuwd, dan wel verplaatst. In tracé 1 gaat het om:

- het verplaatsen en vernieuwen van S-4516 Uilkenham bij Roodehaan;
- het vernieuwen van S-1165 bij het GOS Westerbroek;
- het plaatsen van S-4530 naar de Borgweg in Westerbroek;
- het plaatsen van S-4529 tussen de A.B. Nobellaan en de Rijksweg West in Kolham.

Nabij tracé 2 wordt aan de Rijksweg een nieuw schema geplaatst (S-4533), in tracé 3 wordt een vloeistofvanger (S-4524) in het bos in de oksel van de A7 geplaatst. In tracé 4 tenslotte komt een nieuw afsluiterschema bij de aantakking van de nieuwe leiding op de bestaande N-524-27 leiding bij de spoorlijn (S-4858).

Watergangen en bomen

Op een groot aantal locaties doorsnijdt het tracé watergangen. Daar waar geen sprake is van een horizontaal gestuurde boring (HDD) onder de watergang door, zal in de regel de passage worden uitgevoerd met draglineschotten en rijplaten, dan wel worden er tijdelijke dammen gelegd. Bij de aanleg van de leiding in kleine watervoerende watergangen wordt deze afgedamd en wordt de waterstand tijdelijk verlaagd met een open bemaling.

Voor geen van de tracés is verwijdering van bebouwing aan de orde. Wel worden op een aantal plaatsen over grote(re) lengte bomen gekapt ten behoeve van de aanleg van het toekomstige leidingentracé en de realisatie van de werkstrook:

- Tussen de A7 en het Winschoterdiep ten oosten van de Kerkstraat in tracé 1;
- Het bos in de oksel van de A7 bij tracé 2 en
- Het bos in de oksel van de A7 bij tracé 3.

Elders worden bomen, op plekken waar in open ontgraving gewerkt wordt, zoveel mogelijk gespaard. Daar waar dit niet mogelijk is zullen in voorkomende gevallen individuele bomen moeten worden gekapt.

1.2.2 Planning werkzaamheden

De planning van de aanlegwerkzaamheden verschilt per tracé, maar betreft de periode maart - november 2018. De werkzaamheden worden overdag uitgevoerd (7.00-17.00) en beslaan op elke locatie een korte, aaneengesloten periode. Op locaties waar een gestuurde boring wordt toegepast, worden de werkzaamheden continu (24/7) uitgevoerd totdat de boring afgerond is. Meestal is dit enkele dagen.

1.3 Doel en onderzoeksvragen

Het doel van voorliggende Natuurtoets is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de beschermde soorten en beschermde gebieden (Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland) en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing/vergunning noodzakelijk is. Om hiertoe te komen worden onder andere de volgende vragen beantwoord:

- Welke in het kader van de Wnb beschermde soorten (en/of vaste rust- en verblijfplaatsen) komen voor in het beïnvloedingsgebied van de voorgenomen ontwikkeling? Vinden er als gevolg van de ontwikkeling effecten plaats op deze soorten en worden daarbij verbodsbepalingen overtreden? Is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen en welke zijn dit? Dient in het kader van de Wnb een ontheffing aangevraagd te worden?
- Komen in de beïnvloedingszone van het projectgebied beschermde natuurgebieden voor? Zo ja, welke zijn dit en wat zijn de gevolgen hierop? Dienen vervolgstappen in de vorm van een uitwerking- of een compensatieplan opgesteld te worden?

Op bovenstaande vragen wordt in hoofdstuk 4 en 5 een antwoord gegeven (zie ook de leeswijzer).

1.4 Leeswijzer

De Natuurtoets is als volgt opgebouwd:

- De Natuurtoets begint met de belangrijkste conclusies gedestilleerd uit de resultaten van voorliggende Natuurtoets;
- Hoofdstuk 1 geeft de aanleiding van de Natuurtoets en het projectvoornemen;
- Hoofdstuk 2 beschrijft beknopt het wettelijk kader;
- Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de methodiek van de Natuurtoets;
- Hoofdstuk 4 beschrijft het gebied en gaat in op de ecologische waarden en de beschermde soorten en gebieden in (de omgeving) van het projectgebied;
- Hoofdstuk 5 toetst de activiteiten aan de natuurwetgeving en het NNN.

2 Wettelijk kader Wet natuurbescherming

Dit hoofdstuk beschrijft het wettelijk kader van de soortenbescherming (paragraaf 2.2) en de gebiedsbescherming (paragraaf 2.3) relevant voor voorliggende Natuurtoets.

2.1 Algemeen

De Wet natuurbescherming (hierna Wnb) heeft per 1 januari 2017 de Boswet, en de Natuurbeschermingswet 1998 vervangen. De Wnb regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden. In voorliggende Natuurtoets wordt niet ingegaan op de Boswet.

Naast bescherming vanuit de Wnb, zijn er ook gebieden die planologisch beschermd zijn. Het betreft het 'Natuurnetwerk Nederland' (hierna NNN). De bescherming van het NNN verloopt via het ruimtelijke ordeningsrecht (Barro, bestemmingsplannen) en niet via de natuurwetgeving.

2.2 Soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. Het gaat om de volgende drie categorieën:

1. soorten van de Vogelrichtlijn;
2. soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn;
3. 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora').

De verbodsbepalingen en ontheffingsgronden voor de eerste twee categorieën komen rechtstreeks uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. De derde categorie vindt zijn oorsprong in de nationale wetgeving.

Tijdens een bijeenkomst van het Netwerk Groene Bureau d.d. 16 december 2016 is aangegeven dat drie provincies (Utrecht, Overijssel en Gelderland) de geldende "Aangepaste lijst met jaarrond beschermde nesten" (LNV, 2009) aanhouden en blijven hanteren in de Wet natuurbescherming. De verwachting is dat ook overige provincies deze beschermingsstatus aanhouden. De lijst wordt begin 2017 door de provincies geëvalueerd en waar nodig aangepast. Bij voorliggende toetsing is uitgegaan dat de lijst gehanteerd blijft en dat de nesten een jaarrond beschermde status houden. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4) en mogelijk jaarrond beschermde nesten (categorie 5).

Soorten van de Vogelrichtlijn

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om in het wild levende vogels te doden of te vangen, opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, te beschadigen, te rapen of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen. Dit laatste verbod geldt niet voor een aantal vogelsoorten, indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding en het nest zelf zijn functionaliteit behoudt (zie artikel 3.1 in tekstkader in de bijlage).

Soorten van de Habitatrichtlijn

Voor soorten van artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, Bern en Bonn) is het eveneens verboden om in het wild levende dieren en planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te

vangen, opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen. Voortplantings- of rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernield worden. Daarnaast geldt er een verbod op om planten behorend bij artikel 3.5 te plukken, verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen. In tegenstelling tot de Vogelrichtlijnsoorten in artikel 3.1, mogen dieren behorend bij artikel 3.5 niet opzettelijk verstoord worden, ook niet als er geen wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding. Daarbij dient opgemerkt te worden dat een aantal vogelsoorten ook vallen onder artikel 3.5 en daarom niet verstoord mogen worden (zie ook tabel E in de bijlage).

Andere soorten

Naast de Europees aangewezen beschermde flora en fauna, is er in Nederland ook een Nationale soortenlijst gemaakt die niet gedekt wordt door de Vogel- en Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern of Verdrag van Bonn. Deze soorten zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb, zie ook Bijlage tabel C en D van voorliggend rapport. Voor soorten in bijlage A geldt een verbod op opzettelijk doden of vangen van dieren, opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van dieren. Voor soorten in bijlage B geldt een verbod op opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen en ontwortelen van planten. In tegenstelling tot artikel 3.1 en 3.5, is verstoring van deze soorten toegestaan.

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. De grond waarop deze vrijstelling geldt verschilt per provincie en hoeft dus niet in alle situaties van toepassing te zijn. Vrijstelling op basis van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling is een geldige reden in alle provincies.

Indien bij het voornemen gestelde verboden in artikel 3.1, 3,5 of 3.10 worden overtreden, dient gewerkt te worden conform een gedragscode. Biedt een gedragscode geen oplossing, dan is het mogelijk om een ontheffing aan te vragen bij de provincie waarin het voornemen plaats vindt. De grond waarop een ontheffing mogelijk is, verschilt per categorie. Zie de Bijlage voor een uitgebreide toelichting.

2.3 Gebiedsbescherming

2.3.1 Natura 2000

Natura 2000-gebieden zijn natuurgebieden van groot internationaal belang. Deze gebieden zijn aangewezen onder de Europese Habitat- en / of Vogelrichtlijn. Voor de gebieden en de daarbij aangewezen soorten en habitattypen zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Een activiteit mag niet leiden tot significant negatieve effecten op deze doelen of tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken. Indien op voorhand significante effecten niet uitgesloten kunnen worden dient een Passende beoordeling opgesteld te worden.

2.3.2 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland is een stelsel van ecologisch hoogwaardige natuurgebieden; de Natura 2000-gebieden maken daar deel van uit. Naast de Natura 2000-gebieden bevat het NNN ook overige leefgebieden van soorten en – om isolatie te voorkomen – gebieden die een verbinding vormen tussen natuurgebieden. Het NNN is onderdeel van het actieve beleid om bedreigde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding te brengen. De natuurgebieden die behoren tot het NNN en hun functies worden planologisch beschermd, hier geldt het 'nee, tenzij'- principe. De planologische bescherming betekent in het kort dat geen nieuwe bestemmingen worden toegestaan die per saldo leiden tot een significante aantasting

Natuurtoets

Renovatie regionale gasleiding N-508-50 Winschoten-Groningen
projectnummer 411437
7 juli 2017 revisie 02
N.V. Nederlandse Gasunie

van de oppervlakte, de kwaliteit en de samenhang van het NNN. Hieraan wordt getoetst bij de verlening van een omgevingsvergunning op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).

3 Methodiek

Dit hoofdstuk beschrijft de methodiek die gehanteerd wordt tijdens het bureauonderzoek (paragraaf 3.2) en gedurende het terreinbezoek (paragraaf 3.3) van voorliggende Natuurtoets. In paragraaf 3.4 wordt aangeduid hoe deze gegevens leiden tot een conclusie.

3.1 Algemeen

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en ligging van beschermde gebieden is opgebouwd uit twee onderdelen:

1. Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden en ligging van beschermde gebieden in de invloedssfeer van het project;
2. Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

3.2 Bureauonderzoek

Afbakening beschermde soorten

In het bureauonderzoek wordt specifiek gekeken naar soorten uit de Vogelrichtlijn (artikel 3.1), soorten van de Habitatrichtlijn (artikel 3.5) en 'andere' beschermde soorten (artikel 3.10). Voorgenoemde soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn bijlage IV-soorten, bijlage II Verdrag van Bern en bijlage I Verdrag van Bonn) en moeten worden getoetst op voorkomen en het projecteffect. Treden effecten op, of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er maatregelen nodig om deze effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Wnb.

'Andere' beschermde soorten die zijn opgenomen in provinciale vrijstellingen (zie tabel C en D in de bijlage) zijn niet meegenomen in deze toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in de provincie dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt het voorliggende project. Wel geldt de algemene zorgplicht. Door rekening te houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten, wordt voldoende aan de zorgplicht voldaan en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd.

Bronnen

Om een beeld te krijgen van de verspreiding en (mogelijk) voorkomen van beschermde soorten in en rond het projectgebied, worden de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) en Telmee (www.telmee.nl) geraadpleegd. Hierbij wordt nagegaan of er in de periode 2011-2016 beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het projectgebied. Daarnaast worden ook regionale bronnen, landelijke en regionale verspreidingsatlassen en specifieke internetsites gebruikt (zie hoofdstuk 7 voor een overzicht). Deze atlassen maken veelal gebruik van atlasblokken (5 x 5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom betrekking op de regio en niet specifiek op het projectgebied. Aan de hand van de resultaten van de bureaustudie wordt een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het projectgebied voor zouden kunnen komen.

Naast de bronnen met soortinformatie, is voor het bepalen van de ligging van beschermde gebieden gebruik gemaakt van de gebiedendatabase op de website van het Ministerie van EZ of provinciale digitale atlassen. Om inzicht te krijgen in de ligging van het projectgebied t.o.v. van het NNN is de provinciale website geraadpleegd.

3.3 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenoemd bureaustudie is middels een terreinbezoek bepaald in hoeverre de aanwezigheid van beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat. Naast directe waarnemingen kan dan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de verwachte aanwezige beschermde soorten. Dit is noodzakelijk omdat enkele seizoensgebonden soorten flora en fauna mogelijk niet kunnen worden waargenomen. Aan de hand van het aangetroffen biotoop en habitatvoorkeur(en) kunnen echter wel indicaties worden gegeven van het mogelijk voorkomen van deze soorten op de locatie. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten opgetekend.

Op 7 en 8 september en 4 oktober 2016, is door S.A. Mulder van Antea Group een terreinbezoek aan het plangebied afgelegd om te bepalen in hoeverre aan de hand van de soorten uit de bureaustudie en aan de hand van het voorkomen van geschikt habitat beschermde soorten kunnen voorkomen. Op 7 en 8 september was het warm, onbewolkt zomerweer met een temperatuur tussen de 25 en 30 graden Celsius en een zwakke wind uit het zuidoosten. Op 4 oktober was het eveneens vrijwel onbewolkt en zonnig weer, bij een temperatuur van circa 15 graden Celsius en een stevige wind uit het oosten (4 Bft). Naast directe waarnemingen kan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de aanwezige beschermde soorten. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek).

Vanwege het ontbreken van betredingstoestemming is in overleg met de opdrachtgever afgesproken om in eerste instantie de natuurtoets uit te voeren vanaf de openbare weg en op locaties die publiekelijk toegankelijk zijn. Dit heeft als gevolg dat niet alle tracés volledig onderzocht zijn. Bepaalde locaties dienen later alsnog bezocht te worden om uitsluitel te kunnen geven over het belang voor beschermde soorten.

3.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van het verkennend terreinbezoek kan worden bepaald of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

4 Resultaten

In paragraaf 4.1 wordt allereerst een gebiedsbeschrijving van het projectgebied gegeven. Vervolgens wordt in paragraaf 4.2 in gegaan op de resultaten van de in het gebied aanwezige of verwachte beschermde soorten (uiteenzetting van de resultaten van de bureaustudie en het terreinbezoek), waarna in paragraaf 4.3 de ligging van gebieden beschermd in het kader van de Wet natuurbescherming en het NNN in de omgeving van het projectgebied aangegeven wordt.

4.1 Gebiedsbeschrijving

Tracé 1 (modificatie 12 t/m 20)

Het toekomstige tracé is beoordeeld vanaf de openbare weg en publiekelijk toegankelijke gebieden. In het geval van het westelijke deel van tracé 1 zijn dit geweest: Winschoterweg (start tracé Hunzeheerd), Woortmansdijk (kruising tracé noordwest-zuidoost), Hesselinkslaan en wandelpad Natuurmonumenten Westerbroek (NNN-terrein), Rijksweg West (Stal Ennietime en schema S-1165), Nevelslaan, Vonderpad en Borgweg (kruisingen tracé) en tenslotte De Valckelaan/Rengerslaan.

Het westelijke deel van tracé 1 doorkruist grotendeels soortenarm agrarische percelen, in hoofdzaak intensief grasland met regelmatig onderhouden sloten met een geringe ontwikkeling van oever- en watervegetatie (figuur 4.1). Van de Woortmansdijk tot voorbij NNN-gebied Westerbroek wordt de leiding door middel van een gestuurde boring (HDD) aangelegd. De leiding wordt op een diepte van 15-20 m onder het NNN-gebied door; het uittredepunt bevindt zich in een graslandperceel aan de zuidzijde van de faunapassage ten zuiden van de Hesselinkslaan (geen NNN). Ten oosten van Stal Ennietime doorkruist het tracé een smalle strook bos aan de zuidzijde van de Pastorielaan (voormalige stortplaats). Ook ter hoogte van dit bosperceel wordt de leiding door middel van een gestuurde boring aangelegd. Aan de zuidzijde van dit bosperceel wordt de leiding door open grasland in open ontgraving aangetakt op schema S-1165. Tot aan het voetbalveld aan de Nevelslaan wordt de leiding in open ontgraving aangelegd door open agrarisch grasland en een maïsakker direct ten noorden van de Nevelslaan. De leiding wordt in HDD onder het voetbalveld doorgestuurd. Ook ten zuiden van het voetbalveld ligt een maïsakker en weer ten zuiden hiervan een ruig grasland. Vervolgens doorkruist het tracé tot aan de Borgweg weer diverse (raai)graslanden; in een grasperceel direct ten westen van Borgweg wordt een nieuw schema gerealiseerd (S-4530), ten westen van dit schema wordt middels een gestuurde boring een leiding onder het Winschoterdiep aangelegd. Deze treedt uit op het uiteinde van de Korte Groningerweg, waar hij aansluit op N-508-05. Dit terrein is grotendeels bebouwd, er staan enkele bomen. Vanwege de aanwezigheid van diverse kabels en leidingen ter hoogte van de Borgweg wordt het tracé ook hier in HDD aangelegd. Ten oosten van de Borgweg vervolgt het tracé zijn route op wat nu een maïsakker is, tot aan De Valckelaan gevolgd door diverse graslandpercelen, een maïsakker en een perceel met suikerbiet.

Het oostelijke deel van dit tracé is beoordeeld vanaf respectievelijk de A.B. Nobellaan, de Rijksweg West, de Knijpslaan en het pad langs het Winschoterdiep. Op Bedrijvenpark Rengers, gelegen tussen de A7 en het Winschoterdiep, loopt het tracé via de noordelijke wegberm van de A.B. Nobellaan, direct ten zuiden van de randsloot die de scheiding met de A7 vormt (figuur 4.2). Gezien de geringe breedte van de berm wordt de leiding hier in HDD aangelegd. De bloemrijke vegetatie in de berm wordt gedomineerd door ruderaal soorten van zandige standplaatsen, waaronder soorten als hazenpootje, teunisbloem, brem en bijvoet. De randsloot heeft, afgezien van lokaal een smalle zone met soorten als riet en wilgenroosje, een minimale oever- en waterplantenvegetatie. Her en der staat (zeer) jonge opslag van berk, wilg, esdoorn, eik en es.

Ten noorden van de sloot staat aanplant van zomereik in de zuidelijke berm van de A7. Tussen de A.B. Nobellaan en Rijksweg West komt een nieuw schema, S-4529. Vanaf de A.B. Nobellaan wordt een horizontaal gestuurde boring uitgevoerd naar de overzijde van het Winschoterdiep. Ook wordt vanaf de noordzijde van de rij populieren aan de Rijksweg West een HDD boring uitgevoerd naar de oksel van de A7 ten oosten van de Kerkstraat. In de oksel van de oprit naar de A7) staat aanplant van zomereik, die tot aan het eind van het tracé doorloopt. In dit gebied liggen bovendien drie kleine gemengde bosjes. Direct ten zuiden hiervan staat een lijnvormige aanplant van populier langs het Winschoterdiep.

Figuur 4.1. Impressie van de westelijke helft van tracé 1.

Figuur 4.2. Impressie van de oostelijke helft van tracé 1.

Tracé 2 (modificatie 6 en 7)

Het tracé is geheel beoordeeld vanaf de openbare weg en het fietspad langs het Winschoterdiep en de zuidelijke berm van de A7 (figuur 4.3). Het gehele tracé wordt in open ontgraving aangelegd. Tracé 2 start in oksel van de A7 ter hoogte van oprit 42 vanuit Sappemeer (bijlage III). In het westelijke deel doorsnijdt het nieuwe tracé een ruigte van riet en brandnetels met daarin sporadisch opslag van overwegend jonge loofbomen (ratelpopulier, zwarte els, zomereik en hazelaar). Ten oosten van deze ruigte ligt aansluitend een dicht sparrenbos, dat op zijn beurt aan de oostzijde wordt begrensd door een rij ratelpopulieren. De ruigte en het sparrenbos worden aan weerszijden (noord- en zuidzijde) begrensd door sloten; die aan de noordzijde voert 10-20 cm diep, de greppel aan de zuidzijde staat droog. Ook ten oosten van de rij populieren bevindt zich een droge greppel. Oostelijk van het bos vervolgt het tracé zijn weg door overwegend stoppelvelden van graanakkers (gerst en haver in 2016). Van de in deze akkers gelegen, noord-

zuid georiënteerde sloten, is alleen die ten westen van de boerderij aan Kostverloren 3 watervoerend; een water- en oevervegetatie ontbreekt hier vrijwel. De overige sloten in de akkers staan droog en zijn dichtgegroeid met riet en brandnetel. Aan het einde van het tracé, waar de nieuwe leiding aansluit op N-508-50, bestaat het bouwland uit een aardappelveld. In een perceel aan de noordzijde van het Winschoterdiep (Parallelweg), momenteel in gebruik als maïsakker, wordt een nieuw schema gerealiseerd (S-4533).

Figuur 4.3. Impressie van tracé 2.

Tracé 3 (modificatie 4 en 5)

Tracé 3 start in een bos in de oksel van de A7, het klaverblad ter hoogte van de kruising van de A7 met de N33 bij Noordbroek (oprit 44). Getuige een bord bij de entree van het bos maakt dit deel uit van natuurgebied Duurswold van Staatsbosbeier. Het terrein verkeert in een slechte staat en is slecht toegankelijk als gevolg van achterstallig onderhoud (figuur 4.4). Gezien de beperkte

toegankelijkheid van het toekomstige tracé is slechts op hoofdlijnen en overwegend vanaf het voormalige pad langs de zuidzijde van het bos gekeken.

Tussen het agrarische perceel ten zuiden van het bos en het bos in de oksel van de A7 bevinden zich een (droge) sloot met aan de noordzijde hiervan een rij essen. Tussen deze essen en het bos loopt een pad dat nu buiten gebruik is. Het nieuwe tracé volgt dit oude pad in noordoostelijke richting. De boomlaag van dit bos bestaat overwegend uit essen, zowel jonge als wat oudere exemplaren, de begroeiing van het bospad bestaat overwegend uit (meer dan) manshoge brandnetel in combinatie met opslag van jonge bomen (veelal esdoorn). Ook omgewaaide en vermolmde boomstammen vormen een belemmerende factor voor de toegankelijkheid. Op incidentele meer open plekken van het bospad is de bodem dicht bedekt met penningkruid, in een dode (staande) es bevindt zich een hoornaar-nest. In het bos wordt ongeveer ter hoogte van de huidige parkeerplaats een nieuw schema gerealiseerd (S-4524).

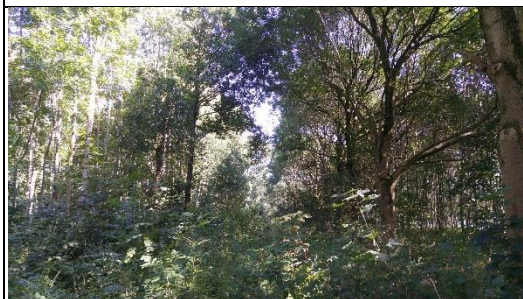
Vanaf het punt waar het nieuwe tracé de A7 het dichtst nadert (bijlage III), verlegt het zijn koers in oostelijke richting. Dit gedeelte van het tracé is beoordeeld vanaf de openbare weg langs het Winschoterdiep en Scheemderzwaag in het noorden. Het eerste gedeelte van het tracé, tot aan de Scheemderzwaagster watering ten oosten van het gemaal, loopt door een maïsperceel. Van de Scheemderzwaagster watering tot aan het einde van het tracé doorsnijdt het tracé intensief agrarisch grasland, met uitzondering van het meest noordelijke perceel, waarop suikerbiet geteeld wordt. De watergangen die gekruist worden zijn, voor zover zichtbaar vanaf de openbare weg, watervoerend. Een gedeelte van de leiding ten oosten van de Scheemderzwaagster watering wordt door middel van een gestuurde boring aangelegd.

Voormalig pad met essen langs de zuidzijde van het bos in de oksel van de A7. Foto richting oosten.

Voormalig bospad met aan weerszijden essen. Foto richting westen.

Impressie toegankelijkheid bos. Manshoge opslag esdoorn en brandnetel. Foto richting oosten.

Penningkruid op enkele meer open plekken van de bosbodem.

Figuur 4.4. Impressie van tracé 3.

Tracé 4 (modificatie 2 en 3)

Tracé 4 start in de berm met droogstaande sloot ten westen van de Oosterwolderweg richting Blauwe Stad (figuur 4.5). Rode klaver overheerst in de berm. Vanaf deze berm, tot aan de intensief agrarische gaslanden van Winschoterdiep, wordt de leiding door middel van een gestuurde boring op grote diepte onder NNN-gebied Reiderwolde en kleine bospercelen aan weerszijden van het Oostereinde aangelegd. Het gebied waar het tracé onder door loopt bestaat uit een door schapen begraasd ruig grasland en natuurbegraafplaats Reiderwolde (beide NNN-gebied), een gras- en schelpenpaden doorsneden (loof)bos in ontwikkeling met langs watergang richting Reiderhaven nat grasland met veel riet, lisdodde, pitrus en (met name langs de watergang) opslag van berk en populier. De watergang is aan de zuidzijde bekleed met stortsteen met daartussen soorten als riet, wilgenroosje en bitterzoet. Vanaf het uitredepunt van de HDD boring aan het Winschoterzijk, doorsnijdt het tracé respectievelijk een met witte klaver ingezaaid agrarisch perceel en een ruig grasland (onderdeel van de NNN, zie §5.3) met daarin (ten westen van het geplande tracé) een gegraven meanderende watergang. Via enkele droge watergangen en het spoor tussen Winschoten en Nieuweschans eindigt het tracé aan het Winschoterzijk.

Oosterwolderweg met fietspad en berm. Foto richting zuidwesten.	Oosterwolderweg met ruig grasland. Op achtergrond de natuurbegraafplaats met bosopslag. Foto richting noordoosten.
Graspad met uitzichtheuvel ten westen van natuurbegraafplaats. Foto richting noorden.	Impressie vegetatie natuurbegraafplaats. Foto richting noorden.
Impressie NNN-gebied Reiderwolde. Foto richting zuidoosten.	Perceel met witte klaver aan Winschoterzijl. Op achtergrond bos ten zuiden van de Hoofdstraat met rechts Hoofdstraat 2. Foto richting noorden.
Ruig graslandperceel ten noorden van spoor richting Nieuweschans, onderdeel NNN. Foto richting noorden.	Winschoterzijl met spoor tussen Winschoten en Nieuweschans. Foto richting zuiden.

Figuur 4.5. Impressie van tracé 4.

Uitlussing Sappemeer (modificatie 9 t/m 11)

Als gezegd bestaat een groot deel van de Uitlussing bij Sappemeer uit een horizontaal gestuurde boring onder de A7 en het Winschoterdiep door (bijlage III). Het noordelijke intredepunt bevindt zich op een ruig begroeid (voormalig) agrarisch perceel ten westen van een kassencomplex aan de Rijksweg Oost (Rijksweg Oost 131). Tussen dit intredepunt en de Rijksweg Oost bevinden zich respectievelijk een houtwal met voornamelijk jonge opslag, een met kroos vrijwel dichtgegroeide en minimaal watervoerende sloot (ca. 10-20 cm water) en een fietspad met aan weerszijden een grasberm. Door de aanwezigheid van de boomwal was vanaf het fietspad de locatie van het intredepunt van de boring en de omgeving hiervan niet goed te overzien (figuur 4.6). Vanuit het intredepunt wordt in open ontgraving een aantakking gemaakt op schema S-4535 naar het oosten.

Figuur 4.6. Impressie van de Uitlussing bij Sappemeer.

Het zuidelijke uittredepunt van de boring bevindt zich in het gemeentegroen aan de Parkstraat ten zuiden van het Winschoterdiep in Sappemeer. Vanaf dit punt wordt tot aan G.O.S. N-469 de

leiding in open ontgraving aangelegd. Verspreid over het gemeentegroen bevindt zich een aantal aangeplante bomen. Direct ten zuiden van de parkeerplaats bij Parkstraat 49 staat een aantal esdoorns met variabele stamdikte. Ten zuiden van het voetgangerspad door het gemeentegroen staat een oudere ratelpopulier met holten. Op het veldje tegenover G.O.S. N-469 staan zes essen, een zevende exemplaar staat ten zuidoosten van de parkeerplaats van de flat aan de Parkstraat. Langs de afrastering van G.O.S. N-469 staat jonge opslag van diverse soorten, waaronder krentenboom en hazelaar.

4.2 Beschermde soorten

4.2.1 Resultaten bureauonderzoek

Uit de recente verspreidingsinformatie blijkt dat in of nabij het projectgebied in het verleden diverse beschermde soorten zijn waargenomen. Dit betreft de beschermde soorten genoemd in Habitatrichtlijn (bijlage IV onderdeel a en b), de niet-vrijgestelde 'andere soorten' uit bijlage I (onderdeel a en b) van de Wet natuurbescherming en de vogels met een nest dat jaarrond beschermd is. De soorten zijn weergegeven in Tabel 4.1: van de soortgroepen die hierin niet genoemd worden zijn uit het plangebied geen waarnemingen van beschermde soorten bekend.

Tabel 4.1. Overzicht waargenomen beschermde soorten (Habitatrichtlijn (HR), lijsten A en B behorende bij artikel 3.10) en vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest, aangegeven per deelgebied (1-4 en uitlissing (UL)), in de directe omgeving van het projectgebied (NDFF, 2011-2016). Deze informatie is (deels) afkomstig uit de NDFF (24 januari 2017) en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

Soortgroep	Soort	JRB	HR	A/B
Vogels met een jaarrond beschermd nest (categorie 1t/m4)*	Boomvalk	1, 3		
	Buizerd	1, 2, 3, 4, UL		
	Gierzwaluw	1, 4, UL		
	Grote gele kwikstaart	1, 3		
	Havik	2, UL		
	Huismus	1, 2, 3, 4		
	Huiszwaluw	UL		
	Kerkuil	1, 2		
	Ooievaar	1		
	Ransuil	1		
	Roek	1, 2, 3, UL		
	Slechtvalk	1		
	Sperwer	1, 2, 4		
	Wespendief	1, 2		
Zoogdieren	Bever		1	
	Das			1, 3
	Eekhoorn			1, 4, UL
	Otter		1	
	Steenmarter			1, 3, 4, UL
	Waterspitsmuis			1
	Gewone dwergvleermuis		1, 4	
	Gewone grootoorvleermuis		1, 4	
	Laatvlieger		1, 4	
	Meervleermuis		1	

	Ruige dwergvleermuis		1, 4	
	Rosse vleermuis		1, 4	
	Tweekleurige vleermuis		1	
	Watervleermuis		4	
Reptielen	Levendbarende hagedis			4
Insecten – Dagvlinders	Grote weerschijnvlinder			4
Amfibieën	Heikikker		1	
	Poelkikker		1	
Vissen	Grote modderkruiper			1

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is vervolgens nagegaan of het projectgebied een functie vervult voor (onder andere) deze soorten en of effecten aan de orde zijn. De bevindingen worden in paragraaf 4.2.2 uiteengezet.

4.2.2 Resultaten terreinbezoek - ecologische bevindingen

Op basis van het bureauonderzoek en het terreinbezoek wordt per soortgroep ingegaan op de eventuele (kans op) aanwezigheid van beschermde soorten in het projectgebied.

Vogels

Soorten met jaarrond beschermd nest (categorie 1 t/m 4)

Zoals blijkt uit de bureaustudie is een aantal vogelsoorten waargenomen in de omgeving van het projectgebied waarvan de broedplaatsen jaarrond beschermd zijn en waar bij verwijdering of aantasting van de vaste rust- en verblijfplaats altijd ontheffing moet worden aangevraagd. Dit zijn de zogenaamde categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten.

Tijdens het terreinbezoek zijn geen nesten van jaarrond beschermde vogelsoorten (categorie 1-4) aangetroffen. Omdat het terreinbezoek is uitgevoerd vanaf de openbare weg en voor het publiek toegankelijke paden, konden niet alle tracés volledig worden onderzocht. Bovendien zaten de bomen nog volop in het blad, wat waarneming van nesten bemoeilijkte. Op basis van het uitgevoerde onderzoek kan het voorkomen van jaarrond beschermde nesten in of in de directe omgeving van de volgende tracédelen niet worden uitgesloten:

1. De bosschages tussen de A7 en het Winschoterdiep in Hoogezand in **tracé 1**;
2. Het naaldbos in de oksel van de A7 in het westen van **tracé 2**;
3. Het bos in de oksel van de A7 in het westen van **tracé 3** en
4. Het gebied tussen het intredepunt van de boring ten noorden van de Rijksweg Oost en S-4535 in de **Uitlissing** bij Sappemeer.

In bovenstaande gebieden wordt de leiding in open ontgraving aangelegd. De NNN-gebieden in **tracé 1** en **tracé 4** worden gepasseerd door middel van een gestuurde boring op 15-20 m diepte. Effecten op eventueel hier aanwezige jaarrond beschermde nesten kunnen hier derhalve op voorhand worden uitgesloten. Ook het biotoop in de overige delen van de verschillende deelgebieden, waar de leiding in open ontgraving wordt aangelegd, biedt geen geschikt biotoop voor jaarrond beschermde vogelsoorten. Naast soorten met jaarrond beschermd nesten zijn er categorie-5-vogelsoorten, waarvan de nesten alleen jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Dit laatste in het plangebied niet van toepassing.

Soorten met mogelijk een jaarrond beschermd nest (categorie 5)

Daarnaast zijn er categorie 5-vogelsoorten, waarvan de nesten alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Dit laatste is op het plangebied niet van toepassing. Hoewel er diverse categorie-5-soorten in en rondom de deelgebieden kunnen voorkomen (te denken valt aan soorten mezen, spechten, boomklever en boomkruiper), zijn deze nergens zeldzaam in de directe omgeving dan wel hebben ze hier onvoldoende nestgelegenheid. Broedgevallen van eventuele categorie 5-soorten hebben in het vervolg dus hetzelfde regime als algemene broedvogels. Wel is hier, net als in de rest van de andere deelgebieden, kans op verstoring van algemene(re) soorten vogels bij werken in broedseizoen (zie hieronder).

Algemene vogelsoorten (artikel 3.1 en 3.5)

Tijdens het terreinbezoek zijn diverse algemene vogelsoorten waargenomen. In **alle deelgebieden** dient (uitgezonderd de gebieden waar de leiding door een gestuurde boring op aanzienlijke diepte onderdoor wordt gelegd) rekening te worden gehouden met het voorkomen van algemene broedvogelsoorten. Agrarische percelen bieden, zelfs bij intensief gebruik, broedgelegenheid aan weide- en akkervogelsoorten als kievit, grutto, scholekster en dergelijke. De boomsingels en bosschages in en rondom het plangebied bieden nestgelegenheid aan diverse zangvogelsoorten, waaronder merel, roodborst, winterkoning, tijtjaf en dergelijke, maar ook aan soorten als ekster en zwarte kraai. In de talloze watergangen die in het plangebied kunnen soorten als fuut, meerkoet, waterhoen en wilde eend tot broeden komen.

Zoogdieren

Vleermuizen

Op grond van het bureauonderzoek kan worden gesteld dat alleen in tracé 1 en 4 vleermuizen te verwachten zijn. Voor deze soortgroep dient echter rekening te worden gehouden met een onderzoek lacune met betrekking tot de meer afgelegen, minder toegankelijke gebieden in oostelijk Groningen. Het feit dat er geen vleermuizen uit dit gebied in de landelijke databases worden vermeld, wil dus geenszins zeggen dat ze er niet voorkomen.

Van het open agrarische gebied van **tracé 1** kan wel gesteld worden dat dit weinig tot niet geschikt is voor het voorkomen van vleermuissoorten. Locaties die geschikte verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes bieden, zijn NNN-gebied Westerbroek, de boomwal en bospercelen nabij Stal Ennietime, de bosschages en Nevelsleen bij het sportveld van Westerbroek en de Borgweg worden allen door middel van een gestuurde boring gepasseerd. Dit is niet het geval voor de bomen en bosschages in de oksel van de A7 bij Hoogezand. Mogelijk bevinden zich hierin holten en scheuren met verblijfplaatsen van vleermuizen, ook is het zeer wel mogelijk dat dit gebied (inclusief het Winschoterdiep) in gebruik is bij diverse soorten vleermuizen.

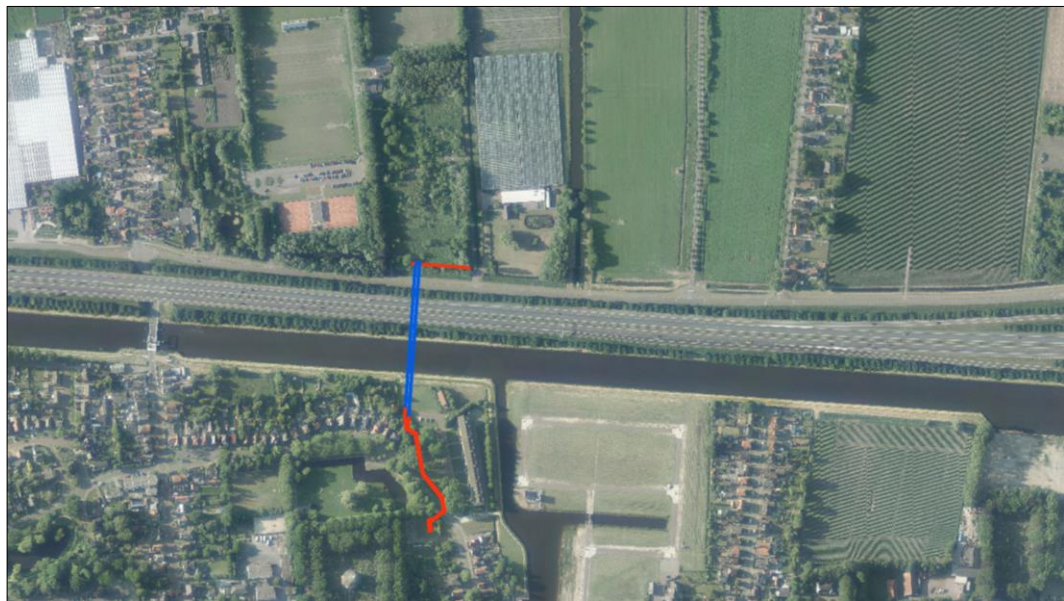
Ook het bos in de oksel van de A7 bij **tracé 2** wordt mogelijk door vleermuizen gebruikt als foerageergebied en vliegroute. Het voorkomen van verblijfplaatsen van vleermuizen in het dichte sparrenbos is minder aannemelijk. Het open akkergebied ten oosten van dit bos is niet geschikt voor vleermuizen.

Door de slechte toegankelijkheid van het gemengde loofbos in het westen van **tracé 3** is ook dit niet volledig onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen: hoewel de bomen over het algemeen jong zijn en een geringe stamdiameter hebben, staan er incidenteel ook oudere bomen die mogelijk wel verblijfplaatsen bieden. Ook dit bos dient mogelijk als

foerageer- en vliegroute voor vleermuizen. Dit geldt niet voor het zeer open gras- en akkerland van de rest van tracé 3 (van gemaal Herleving tot het einde bij Scheemderzwaag).

De delen van **tracé 4** die in open ontgraving worden aangelegd zijn geheel open en derhalve niet geschikt voor het voorkomen van vleermuizen. De soorten die uit het bureauonderzoek (NDFF) naar voren komen, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en watervleermuis, zijn waarnemingen gedaan in (en mogelijk direct rondom) NNN-gebied Reiderwolde. De leiding wordt hier door middel van een gestuurde boring onderdoor aangelegd.

Bij de **Uitlissing** bij Sappemeer tenslotte wordt de boomwal ten zuiden van het intredepunt van de gestuurde boring, die mogelijk als vlieg- en foerageerroute gebruikt wordt, intact gelaten. Het perceel ter plaatse van het intredepunt kon niet worden onderzocht. Uit een recente luchtfoto blijkt dat zich op dit perceel bomen bevinden (figuur 4.7). Op basis hiervan is de inschatting dat dit potentieel een geschikt foerageergebied voor vleermuizen is en zich hier tevens vliegroutes bevinden. Ditzelfde geldt voor de het deel van het tracé aan de Parkstraat. Hier bevinden zich diverse lijnvormige landschapselementen die geschikt zijn voor vleermuizen (waaronder de Parkstraat zelf, de laan ten noorden van de begraafplaats direct naast G.O.S. 469). Zeer waarschijnlijk vervullen deze elementen een functie als vlieg- en foerageerroute, en in een deel van de bomen zijn ook verblijfplaatsen te verwachten.

Figuur 4.7. Perceel intredepunt gestuurde boring aan de Rijksweg Oost en omgeving Parkstraat met begraafplaats ten westen van G.O.S. 469. In blauw gestuurde HDD boring, in rood open ontgraving. Bron: © CycloMedia Technology B.V.

Voor geen van de tracés is verwijdering van bebouwing aan de orde. Gevolgen van het project op deze soorten wordt in Hoofdstuk 5 behandeld.

Overige zoogdieren

Uit het bureauonderzoek komt naar voren dat in de omgeving van **tracé 1** de zwaarder beschermde zoogdiersoorten eekhoorn, steenmarter, das, otter, bever en waterspitsmuis voorkomen. Bevers komen voor in het overgangsgebied tussen land en water zoals moerassen, langs beken, rivieren en meren. In Groningen zijn ze in 2008 uitgezet langs de Hunze en in het Zuidlaardermeer. In april 2016 is een bever in het Winschoterdiep in de omgeving van NNN-gebied Westerbroek waargenomen, vermoedelijk afkomstig uit genoemde populatie ten zuiden van het Winschoterdiep. De soort vormt wel een doelsoort voor NNN-gebied Westerbroek, mede met het oog op deze soort wordt de faunapassage ten zuiden van de Hesselinklaan aangelegd, maar deze is nog niet volledig ontwikkeld en de bever is tot dusver niet in het NNN-gebied aangetroffen. Ditzelfde geldt voor de otter, das, eekhoorn en steenmarter. Op enige afstand van het tracé zijn aan de Winschoterweg een eekhoorn en aan de aan de Woortmansdijk een steenmarter (verkeersslachtoffer) waargenomen. Aan de hand van onderzoek aan de braakballen van een kerkuil die in het gebied jaagt, zijn 11 soorten muizen vastgesteld voor NNN-gebied Westerbroek (Douwes & Rustebiel, 2015). Hiervan is alleen de waterspitsmuis zwaarder beschermd. De waterspitsmuis komt voor in en langs schoon, niet te voedselrijk, vrij snel stromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Geschikt biotoop voor deze beschermde soorten ontbreekt in het open agrarisch gebied van tracé 1 en waar dit wel potentieel aanwezig is wordt de leiding door middel van een gestuurde boring aangelegd. Wel komen diverse algemene zoogdieren als vos, ree en haas in het gebied voor (hiervoor geldt een vrijstelling).

Ditzelfde geldt voor **tracé 2**. Uit het bureauonderzoek komen geen zwaarder beschermde soorten naar voren. Lokale bewoners nemen met een zekere regelmaat reeën en (incidenteel) een vos waar nabij het sparrenbos in het westelijke deel van het tracé. Ook de verkeersslachtoffers op de A7 ten noorden van dit bos bestaan volledig uit algemene zoogdiersoorten; de enige (bekende) aangereden steenmarter werd hier aangetroffen ter hoogte van Zuidbroek. De omstandigheden in het geïsoleerde sparrenbos zijn bovendien te droog en uniform om het voorkomen van zwaarder beschermde soorten zoogdieren aannemelijk te maken, hetgeen ook geldt voor de akkerpercelen ten oosten hiervan.

De das in **tracé 3** betreft vermoedelijk een verkeersslachtoffer. Dit exemplaar is in 2014 aangetroffen op de A7 ten noorden van het bosje waar de leiding doorheen aangelegd wordt. Een dassenterritorium in Nederland heeft gemiddeld een oppervlak van 30-50 ha. De mogelijkheid bestaat dat dit dier zijn territorium had in het okselbos van de A7. Dit soort bosjes zijn vaak weinig tot slecht onderzocht op het voorkomen van beschermde flora en fauna. Gezien de ontoegankelijkheid van het bos in zijn huidige staat kan niet worden uitgesloten dat zich hierin een dassenburcht bevindt. De aanwezigheid van schuilplaatsen van de steenmarter, een echte cultuurvolger, in dit tracé is weinig aannemelijk. Waarnemingen van de soort zijn in de NDFF niet bekend.

Dit is wel het geval voor **tracé 4**. In de omgeving van Oostereinde in het (noord)westelijke deel van dit deelgebied zijn in 2007 een verkeersslachtoffer en in 2009 een levende steenmarter gemeld. Deze omgeving is inderdaad geschikt als leefgebied voor de soort. Het intredepunt van de boring aan de Oostwolderweg maakt mogelijk deel uit van het leefgebied van de soort, maar is ongeschikt voor schuil- en verblijfplaatsen. Ditzelfde kan gezegd worden voor het uittredepunt aan de Zijkerweg en het deel van het tracé dat ten zuiden hiervan in open ontgraving wordt aangelegd. Andere zwaar beschermde zoogdiersoorten zijn uit dit tracé niet bekend, ook ontbreken in de delen waar zal worden gegraven hiervoor de biotopen.

Ter hoogte van de Rijksweg Oost nabij het intredepunt van de gestuurde boring bij de **Uitlissing** bij Sappemeer is eveneens een steenmarter gevonden (verkeersslachtoffer), hetgeen er in ieder geval op wijst dat dit gebied deel uitmaakte van zijn territorium. De aanwezigheid van schuil- en verblijfplaatsen van de soort kan niet op voorhand worden uitgesloten, omdat de omgeving van het intredepunt tijdens het terreinbezoek aan het zicht onttrokken werd door een boomwal. De eekhoorn die voor de omgeving van de Uitlissing uit het bureauonderzoek naar voren komt, heeft betrekking op waarnemingen van de soort uit het Gorechtpark in Hoogezand. Dit park ligt op een afstand van circa 2 km ten zuiden van tracé 1 en op circa 4 km ten zuidwesten van de Uitlissing bij Sappemeer. Waarnemingen van de soort dicht bij de deelgebieden ontbreken. Tijdens het terreinbezoek geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van de soort aangetroffen. De houtopstanden hier zijn te gering van omvang en te gefragmenteerd om geschikt leefgebied aan de soort te bieden. Op basis hiervan kan het voorkomen van de soort in het plangebied worden uitgesloten.

Gevolgen van het project op deze soorten wordt in Hoofdstuk 5 behandeld.

Reptielen

De provincie Groningen wordt gekenmerkt door het slechts in zeer beperkte mate voorkomen van reptielen. Voor wat betreft het onderzoeksgebied is alleen het voorkomen van de levendbarende hagedis bekend uit de omgeving van tracé 4. De waarnemingen uit het bureauonderzoek hebben betrekking op een kleine en geïsoleerde populatie op het eiland Meerland in de Blauwe Stad, omgeven door het Oldambtmeer. Onderdeel van dit eiland vormt een hoogveenreservaat van 25 hectare, een uitloper van het Bourtangerveen dat door de eeuwen heen gespaard is gebleven. Vanaf 1985 zijn in Meerland incidenteel levendbarende hagedissen waargenomen. Deze vormen zeer waarschijnlijk een restpopulatie van de Bourtangerveenpopulatie (Van der Lugt et al., 2011). Het is onwaarschijnlijk dat deze geringe en geïsoleerde populatie (slechts enkele individuen) zich op natuurlijke wijze heeft verspreid of zal verspreiden naar het natuurgebied dat ter compensatie van het verlies aan natuur door de aanleg van het Oldambtmeer is aangelegd: Reiderwolde (met daarin tracé 4). De afstand tussen Meerland en tracé 4 bedraagt circa 2 km; bovendien worden beide gebieden gescheiden door diverse waterpartijen en is tijdens het terreinbezoek geconstateerd dat het biotoop ter plaatse van tracé 4 ongeschikt is voor het voorkomen van de soort. Op grond van bovenstaande informatie en het ontbreken van waarnemingen in de NDFF kan het voorkomen van levendbarende hagedis in tracé 4 worden uitgesloten. Ook het voorkomen van andere beschermde reptielensoorten kan worden uitgesloten op grond van het ontbreken van geschikt biotoop en voortplantingsgebied binnen het plangebied.

Amfibieën

Het plangebied bevindt zich ten noordoosten van het verspreidingsgebied van de meeste zwaarder beschermde soorten amfibieën. Uit **tracé 2 tot en met 4 en de Uitlissing** bij Sappemeer zijn hiervan geen waarnemingen bekend.

Bij **tracé 1** komen de heikikker en poelkikker uit het bureauonderzoek naar voren. Uit de Natuurvisie Westebroek 2014-2032 (Douwes & Rustebiel, 2015) blijkt dat in de moerasgebieden en petgaten van het NNN-gebied verschillende soorten amfibieën voorkomen: bruine kikker, groene kikker en heikikker. De poelkikker wordt hierin niet genoemd. Wel vormen heikikker en poelkikker doelsoorten voor het gebied voor de toekomst (Douwes & Rustebiel, 2015). Concrete waarnemingen van hei- en poelkikker in en rond tracé 1 ontbreken in de NDFF. Hoewel de heikikker vooral geassocieerd wordt met vochtige heidegebieden is de soort in de afgelopen jaren, onder meer in Midden-Groningen, aangetroffen in (ruige) weilanden (Luijten, 2004). Het NNN-gebied waar de leiding door middel van een HDD boring onderdoor gelegd wordt bestaat

op dit moment in hoofdzaak uit percelen die nu nog in gebruik zijn als grasland en nog naar natuur omgevormd moeten worden. Gezien het voorkomen van de soort en de aanwezigheid van geschikt biotoop en voortplantingsgebied van de soort op een afstand van minder dan 100 m, kan het voorkomen van de heikikker in tracé 1 niet worden uitgesloten. Wel kan, gezien het feit dat hier sprake is van een HDD boring onder het gebied door, op voorhand worden uitgesloten dat effecten op deze soort optreden als gevolg van de werkzaamheden.

Vissen

Uit de bureaustudie komt naar voren dat uit **tracé 2 tot en met 4 en de Uitlissing** bij Sappemeer geen waarnemingen van zwaarder beschermde vissoorten bekend zijn. Wel zijn meldingen gedaan van algemene(re) vissoorten als alver, baars, blankvoorn, bot, brasem, driedoornige stekelbaars, gibel, graskarper, karper, kolblei, kroeskarper, paling, pos, rietvoorn, riviergrondel, rivierprik, snoek, snoekbaars, spiering, tiendoornige stekelbaars, winde en zeelt (Brouwer et al., 2008). Veel watergangen in deze gebieden stonden tijdens het terreinbezoek droog. Bij de watergangen waarvoor dit niet geldt zijn bij een steekproefsgewijze bemonstering met een schepnet geen zwaarder beschermde vissoorten aangetroffen. Op grond van deze waarneming en de bekende verspreidingsgegevens kan het voorkomen van zwaarder beschermde soorten in deze plangebieden uitgesloten worden.

Ook in **tracé 1** zijn bij de bemonstering van de watergangen geen zwaarder beschermde vissen aangetroffen. Grote kanttekening hierbij is dat een groot aantal watergangen in met name het westelijke deel van dit tracé niet bemonsterd is omdat ze niet toegankelijk waren in verband met het ontbreken van betredingstoestemming. In (de omgeving van) dit tracé zijn eerder wel waarnemingen gedaan van de zwaarder beschermde soort grote modderkruiper (HR). Deze soort komt voor in kleinere, ondiepe stilstaande of langzaam stromende wateren met in het algemeen een rijke oever- en onderwatervegetatie (vaak met kwel). De bodems hebben vaak een modderlaag van 10-30 cm en zijn in veel gevallen, maar niet uitsluitend, sterk verland (Soortenstandaard RVO, 2014). In de afgelopen jaren is de soort incidenteel gemeld uit Natura 2000-gebied Zuidlaardermeer gebied ten zuiden van tracé 1. Uit natuurgebied Westerbroek, waar tracé 1 onderdoor loopt, is de soort niet bekend. Ook wordt de soort niet genoemd als doelsoort in de Natuurvisie Westerbroek van Natuurmonumenten (Douwes & Rustebiel, 2015). Wel wordt hierin een toename van *“matig voedselrijke moeras- en verlandingsvegetaties van waterriet, hoge zeggen en biezten en een aandeel open water”* tot doel gesteld. Op grond van de beperkte verspreiding van de soort in de omgeving van het plangebied (I), het uitblijven van verwijzingen naar de soort in de Natuurvisie Westerbroek, dat in potentie het meest geschikte deel van tracé 1 voor de soort (II) en de bij het terreinbezoek geconstateerde afwezigheid van geschikt biotoop (III) wordt de aanwezigheid van de grote modderkruiper in de watergangen van het plangebied uitgesloten.

Vlinders, Libellen en overige soortgroepen

Het verspreidingsgebied van beschermde soorten uit deze soortgroepen ligt buiten het plangebied. Hiernaast ontbreekt geschikt biotoop hiervoor over het algemeen. De vermelding van een waarneming van een grote weerschijnvlinder (Bijlage A) in **tracé 4** in Telmee (niet de NDFF, betreft dus een waarneming in een 5x5 km hok) vormt hierop een uitzondering. De grote weerschijnvlinder was in de jaren negentig een zeldzame vlinder. Vanaf de eeuwwisseling zien we hem echter op steeds meer plekken verschijnen. Dat heeft enerzijds te maken met het ontstaan van geschikte leefgebieden, maar zeker ook met het gedrag van de vlinder. Het lijkt er op dat hij veel meer zwervgedrag vertoont dan vroeger en dus ook andere geschikte bossen in Noordwest-Overijssel, Groningen, Gelderland, Noord-Brabant en de Flevopolder bereikt. Vermoedelijk heeft de waarneming in tracé 4 betrekking op een dergelijk zwervend individu: geschikt leefgebied voor de soort wordt gevormd door relatief vochtige (laagveen)bossen met

boswilg, maar ook wel grauwe wilg. Dit biotoop ontbreekt in het NNN-gebied Reiderwolde, waar de leiding onderdoor gelegd wordt en de rest van het tracé ten zuiden hiervan.

Flora

Beschermde soorten flora worden op basis van het bureauonderzoek niet verwacht. Ook zijn deze tijdens het terreinbezoek niet aangetroffen, noch worden ze – gezien de zeer specifieke eisen die deze soorten aan hun standplaatsen stellen – verwacht. Effecten op deze soorten zijn uitgesloten.

4.2.3 Samenvatting beschermde soorten

Uit het terreinbezoek is gebleken dat de soorten weergegeven in Tabel 4.2 en die een beschermde status hebben in de Wet natuurbescherming mogelijk voor kunnen komen in het projectgebied. In hoofdstuk 5 wordt nader op deze soorten in gegaan.

Tabel 4.2. Mogelijk aanwezige beschermde soorten in het plangebied.

Soortgroep	Beschermingsregime	Aanwezigheid	Toelichting
Vogels met jaarrond beschermd nest (1-4)	Artikel 3.5	Tracé 1 tot en met 3 en Uitlusing.	Mogelijk aanwezig in nog niet onderzochte houtopstanden.
Overige vogels	Artikel 3.1 / artikel 3.5	Hele plangebied	Ook categorie 5. Geschikte nestgelegenheid op diverse plaatsen.
Vleermuizen	Artikel 3.5	Tracé 1 tot en met 3 en Uitlusing.	Mogelijke verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes.
Overige zoogdieren	Artikel 3.10	Das tracé 3, steenmarter uittredingspunt Uitlusing	Mogelijke schuil- en/of verblijfplaatsen.

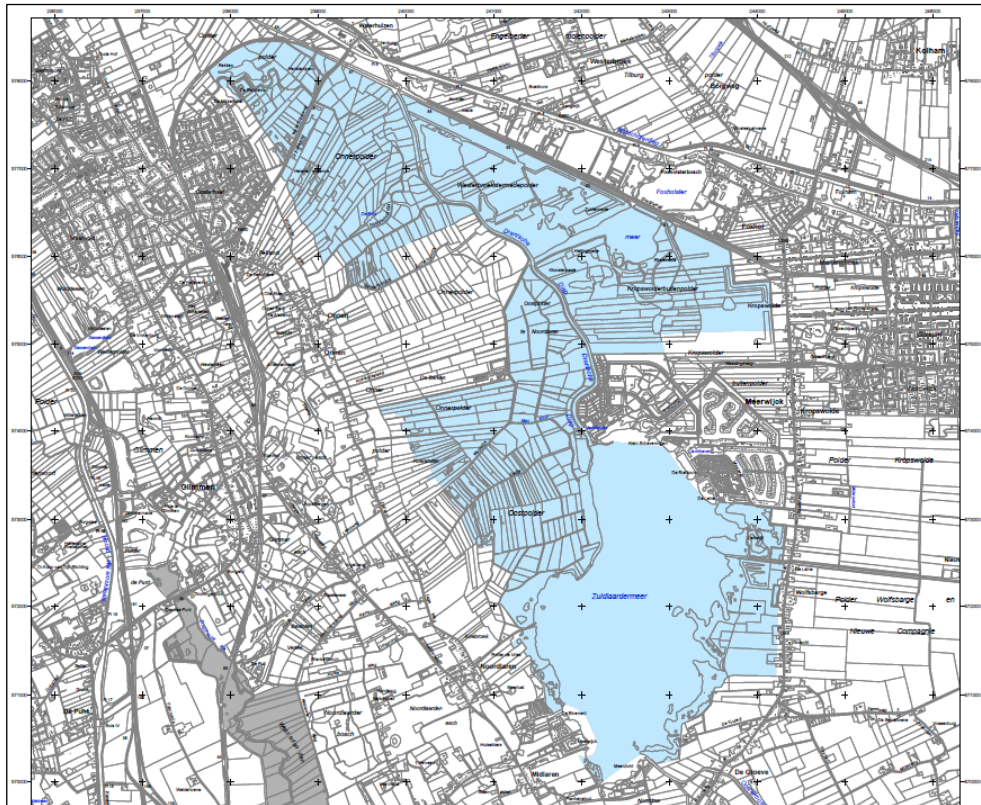
4.3 Beschermde gebieden

4.3.1 Natura 2000-gebieden

Begrenzing

Het plangebied ligt nabij, maar maakt geen deel uit van, Natura 2000-gebied het Zuidlaardermeergebied. Dit gebied ligt op een afstand van minimaal 500 m ten zuiden van het plangebied en wordt hiervan gescheiden door het gebied tussen de Rijksweg-West en het Winschoterdiep en de spoorlijn tussen Groningen en Hoogezand-Sappemeer (figuur 4.8). Een gedeelte van het Foxholstermeer ligt ten noorden van de spoorlijn. Dit gedeelte maakt geen deel uit van het Natura-2000 gebied.

In het beschermingskader van Natura 2000-gebieden is ook de externe werking op deze gebieden opgenomen. Dit houdt in dat nieuwe handelingen of activiteiten buiten het Natura 2000-gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied.

Figuur 4.8. Natura 2000-gebied Zuidlaardermeergebied. Bron: www.synbiosys.nl/Natura2000.

Instandhoudingsdoelen

De kern van Natura 2000-gebied het Zuidlaardermeergebied vormt het Zuidlaardermeer, een ondiep en natuurlijk meer; dit in tegenstelling tot nabijgelegen meren als het Paterwoldse Meer en het Friesche Veen, die als gevolg van vervening ontstaan zijn. Het Zuidlaardermeer wordt omgeven door oeverlanden bestaand uit rietmoerassen, die broedgelegenheid bieden aan diverse soorten moerasvogels. Ook de polders van het veenweidegebied ten noorden en noordwesten van het Zuidlaardermeer, waarin ook een deel van het Foxholstermeer en het Drentse Diep zijn gelegen, maken deel uit van het Natura 2000-gebied. Dit veenweidegebied is van betekenis voor weidevogels en als foerageergebied voor Kleine zwaan, Kolgans en Smient. Het landschap rond het Zuidlaardermeer wordt bepaald door de Hondsrug in het westen en de rand van de Veenkoloniën in het oosten en is overwegend open van karakter, met name langs de (veenkoloniale) oostzijde; op verlande petgaten en oeverlanden langs de westzijde van het gebied heeft zich plaatselijk een (moeras)bosvegetatie van overwegend zwarte els ontwikkeld. Ook bevinden zich hier houtwallen in de nabijheid van boerderijen.

Het Zuidlaardermeergebied betreft een Vogelrichtlijngebied (VR NL0902041); het gebied is aangewezen voor de broedvogelsoorten roerdomp, porseleinhoen en rietzanger en de niet-broedvogels kleine zwaan, toendrarietgans, kolgans, smient en slobbeend (bijlage II). De meest uitgestrekte oevermoerassen bevinden zich langs de oostzijde van het Zuidlaardermeer (Leinwijk); de Onner- en Oosterpolder – en in de afgelopen jaren ook de oostzijde van het

Drentse Diep – vormen vanouds belangrijke foerageergebieden van overwinterende zwanen, ganzen en eenden, een groot deel van deze vogels slaapt op het Zuidlaardermeer. Habitattypen en habitatsoorten zijn niet aangemerkt als instandhoudingsdoelen voor het Zuidlaardermeergebied. Het gebied was vroeger rijk aan waterplanten, maar kreeg door eutrofiëring in met name de jaren '60 en '70 te maken met algenbloei en 'verbraseming': het optreden van een overschot aan jonge brasems als gevolg van de achteruitgang van de snoekstand door het verdwijnen van waterplanten. De brasems voeden zich bovendien met dierlijk plankton, dat normaliter plantaardig plankton consumeert, met als gevolg een vertroebeling van het water en toegenomen algenbloei. De eutrofiëring van het Zuidlaardermeergebied kon voor een deel worden teruggedrongen, pogingen om de algenbloei te verminderen door het wegvangen van brasems waren minder succesvol. Nu wordt een reductie van de nutriëntaanvoer nagestreefd door moerasontwikkeling en waterberging in het Hunzedal.

4.3.2 **Natuurnetwerk Nederland**

Het plangebied doorkruist twee NNN-gebieden (Natuurnetwerk Nederland, voorheen de Ecologische Hoofdstructuur of EHS), een samenhangend netwerk van natuurgebieden van provinciale en (inter)nationale betekenis: Westerbroek in tracé 1 en Reiderwolde/Blauwe Stad in tracé 4.

Westerbroek

Natuurgebied Westerbroek is een natuurgebied van 134 ha, gelegen tussen Groningen en Hoogezand-Sappemeer, op de flank van het Hunzedal (figuur 4.9). Het is een laagveengebied, waar in de negentiende eeuw op grote schaal natte vervening is toegepast. Hierdoor ontstond een landschap van uitgeveende petgaten, moerasbos en natte graslanden. Later werden de meeste petgaten weer gedempt en herontgonnen tot grasland. Het natuurgebied is in eigendom van Natuurmonumenten. Het natuurgebied Westerbroek was onderdeel van het Rijksbeleid voor Robuuste Verbindingszones. Het gebied is de cruciale schakel tussen de laaggelegen polders langs het Drentsche Diep(Hunze) en Midden-Groningen. Ondanks bezuinigingen heeft de Provincie Groningen besloten tot doorgang van de realisatie van deze 'Natte As', de 'Laagveengordel' rond de stad Groningen. In het kader van de verbindingzone is zo'n 90 ha grond en zijn twee boerderijen rond het natuurgebied door de provincie aangekocht, waarvan een deel ingezet gaat worden voor de afronding en inrichting van het natuurgebied en de verbindingzone. Deze inrichting is in het bijzonder gericht op de mogelijkheden voor migratie van soorten als otter, bever (in 2008 zijn in het Zuidlaardermeergebied ten zuiden van Westerbroek twee paartjes uitgezet), ringslang, heikikker, poelkikker, dwergmuis, waterspitsmuis en meervleermuis.

Figuur 4.9. NNN-gebied Westerbeek tussen A7 en Winschoterdiep. Donkergroen = NNN, lichtgroen = bos- en natuurgebieden buiten het NNN, bruin = NNN beheergebied. Bron: Natuurbeheerplankaart 2017 Provincie Groningen.

Op de Natuurbeheerplankaart 2017 van de Provincie Groningen is het weidegebied ten westen van Westerbeek nog aangeduid als een oud SNL gebied (Subsidiestelsel Natuur en Landschap) met als beheertypen Weidevogelgebied (A01.01) en Botanisch waardevol grasland (A02.01). Deze gebieden kwamen vóór 2016 in aanmerking voor een subsidieregeling. De nieuw aangekochte gronden hebben het ambitie beheertype A00.01 (Nog om te vormen naar natuur). Overige ambitie beheertypen van het natuurgebied vormen Hoog- en laagveenbos (N14.02) en Zoete plas (N04.02) in het centrale gedeelte en Kruiden- en faunarijk grasland (N12.02) en Dennen-, eiken- en beukenbos (N15.02) meer langs de randen.

Reiderwolde

Een groot gebied rondom de Blauwe Stad ten noorden van Winschoten maakt eveneens deels uit van het NNN (figuur 4.10). Het gebied ten oosten van de Blauwe Stad, Reiderwolde, is in de afgelopen jaren omgevormd van overwegend akkerbouwgebied naar natuur- en recreatiegebied. Dit nog jonge natuurgebied heeft een oppervlakte van circa 200 hectare en is in eigendom van Stichting Particulier Natuurbeheer Oost-Groningen (SPNOG). De oorspronkelijke loop van het riviertje de Tjamme is bij de inrichting van het gebied hersteld.

Op de Natuurbeheerplankaart 2017 van de Provincie Groningen wordt 'doorsnijdt' tracé 4 van noord naar zuid de volgende beheertypen: Kruiden- en faunarijk grasland (N12.02), Dennen-, eiken- en beukenbos (N15.02), Vochtig hooiland (N10.02), Moeras (N05.01), Droog bos met productie (N16.01, ambitie is een Haagbeuken- en essenbos, N14.03 - deze gebieden vallen overigens buiten het NNN) en opnieuw Kruiden- en faunarijk grasland (N12.02) en Moeras (N05.01).

Figuur 4.10. NNN-gebied Blauwe Stad/Reiderwolde. Donkergroen = NNN, lichtgroen = bos- en natuurgebieden buiten het NNN. Bron: Natuurbeheerplankaart 2017 Provincie Groningen.

Het tracé 4 doorsnijdt nabij de Zijlkerweg, Beerta, een perceel dat onderdeel is van het Natuur Netwerk Nederland.

Op de natuurbeheerplankaart is dit gebied aangegeven als natuurbeheertype kruiden- en faunarijkgasland (N12.02). Het perceel is begroeid met een afwisselende, structuurrijke vegetatie bestaande uit vrij algemene graslandsoorten. Bijzondere plantensoorten zijn van dit perceel niet bekend. In juli 2014 is het perceel enkele malen geïnventariseerd op dagvlinders. Daarbij zijn een de volgende vlindersoorten aangetroffen: Bruin zandoogje, Hooibeestje, Icarusblauwtje, Kleine vos, Klein geaderd witje en Zwartsprietdikkopje (bron: NDFF). Dit zijn allen soorten die thuishoren in matig voedselrijke, structuur- en kruidenrijke graslanden.

5 Toetsing

In paragraaf 5.1 is de effectbepaling van het project gegeven. In paragraaf 5.2 worden de werkzaamheden getoetst aan de soortenbescherming (Wnb). In paragraaf 5.3 wordt het project getoetst aan het beschermingsregime van het NNN-gebied en de Wet natuurbescherming (Wnb). Indien vervolgstappen aan de orde zijn is dit per (sub)paragraaf in een blauw tekstkader weergegeven.

5.1 Effectbepaling project

Bij de realisatie van de nieuwe leiding vinden de volgende werkzaamheden plaats (zie ook §3.2):

- Het aanleggen van een DN150 en DN100 (tracé 4) gasleiding van 1,25 à 1,50 m op maximaal 2,5 m beneden maaiveld. De sleufbreedte is circa 1 m, hierbij wordt gewerkt met een werkstrook met een breedte van 18 m. Op plaatsen waar de leiding in open ontgraving wordt aangelegd, wordt de bovengrond mogelijk afgegraven ten behoeve van de aanleg van de werkstrook, dan wel wordt deze met rijplaten gerealiseerd. Na het uitvoeren van de werkzaamheden is het mogelijk dat de werkstrook in zijn geheel tot een diepte van 0,6 tot 0,7 m –mv zal worden gewoeld om verdichtingen op te heffen. Op meerdere plaatsen in tracé 1, 3, 4 en bij de Uitlissing bij Sappemeer vindt een gestuurde boring (HDD) plaats om objecten te passeren (§1.2.1).
- De realisatie van nieuwe schema's in tracé 1 tot en met 4 (§1.2.1).
- De kap van houtopstanden in tracé 1, 2 en 3 en de mogelijke incidentele kan van individuele bomen in het gehele plangebied indien niet anders mogelijk. In de nieuwe situatie is er als gevolg van de werkzaamheden sprake van een afname van het oppervlakte aan houtopstanden.
- Het tijdelijk afdammen van watervoerende watergangen en het eveneens tijdelijk verlagen van de waterstand hierin door middel van een open bemaling door middel van een trekker en een pomp. Een eventueel aanwezige oever- of watervegetatie wordt hierbij verwijderd. Op lange termijn treden geen veranderingen op in de waterstanden.

De planning van de aanlegwerkzaamheden verschilt per tracé, maar betreft de periode maart - november 2018. De werkzaamheden worden overdag uitgevoerd (7.00-17.00) en beslaan op elke locatie een korte, aaneengesloten periode. Op locaties waar een gestuurde boring wordt toegepast, worden de werkzaamheden continu (24/7) uitgevoerd totdat de boring afgerond is. Meestal is dit enkele dagen.

Tijdens de werkzaamheden is er in de aanlegfase ten opzichte van de bestaande situatie sprake van een toegenomen uitstraling van geluid, trillingen en visuele verstoring door de fysieke aanwezigheid van mensen en materieel. De hoeveelheid licht neemt niet toe, daar er gewerkt wordt bij daglicht. Op plaatsen waar in open ontgraving gewerkt wordt is geen sprake van nachtelijke verlichting bij de werkzaamheden, wel is dit het geval op de locaties van de in- en uittredepunten van de gestuurde boringen. Met uitzondering van de locaties waar definitief bomen worden gekapt en nieuwe schema's worden gerealiseerd, zijn de werkzaamheden tijdelijk van aard en wordt de huidige situatie na afronding zo goed mogelijk hersteld.

5.2 Toetsing effect op beschermde soorten

5.2.1 Vogels

Soorten met jaarrond beschermd nest (categorie 1 t/m 4)

Tijdens het terreinbezoek zijn vanaf de openbare weg en voor het publiek opengestelde paden geen jaarrond beschermde soorten aangetroffen. Een aantal gebieden kon echter vanaf deze punten niet afdoende worden onderzocht om deze soorten uit te sluiten en dienen met het oog hierop nader onderzocht (zie ook §4.2.2):

1. De bosschages tussen de A7 en het Winschoterdiep in Hoogezand in **tracé 1**;
2. Het naaldbos in de oksel van de A7 in het westen van **tracé 2** en
3. Het bos in de oksel van de A7 in het westen van **tracé 3**.
4. Het gebied tussen het intredepunt van de boring ten noorden van de Rijksweg Oost en S-4535 in de **Uitlissing** bij Sappemeer.

Nader onderzoek: vogels met jaarrond beschermde nesten

Om te kunnen bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden door de voorgenomen ontwikkeling, is nader onderzoek naar de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten noodzakelijk. Pas wanneer dit aanvullende onderzoek is uitgevoerd, kan worden gesteld of negatieve effecten op jaarrond beschermde nesten in het plangebied uitgesloten kunnen worden. Deze negatieve effecten kunnen zowel betrekking hebben op het verdwijnen van de vaste rust- en verblijfplaats als gevolg van bomenkap, als op verstoring van nesten tijdens de uitvoering. In het geval van de verwijdering of aantasting van de vaste rust- en verblijfplaats van soorten met jaarrond beschermde nesten moet altijd een ontheffing worden aangevraagd.

Algemene vogelsoorten (artikel 3.1 en 3.5)

Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming (artikel 3.1 en 3.5). Met de meeste broedvogels kan echter in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door de (kap)werkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd (circa maart tot en met juli¹) en indien concrete broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze (en wanneer de soorten uit artikel 3.5 kunnen uitwijken naar alternatief leefgebied) zijn geen belemmeringen vanuit de Wet Natuurbescherming aan de orde.

Indien het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen om te werken dan dient het werkgebied vóór het broedseizoen ongeschikt gemaakt te worden (en gedurende de werkzaamheden te worden gehouden) voor (broed)vogels.

Mocht ook dit niet mogelijk zijn dan dient vooraf aan de werkzaamheden het plangebied gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van broedvogels door een erkend ecooloog. Indien vastgesteld wordt dat sprake is van actuele broedgevallen binnen het plangebied dan worden locatie specifieke maatregelen voorgesteld en/of wordt het plangebied niet vrijgegeven en dienen de werkzaamheden uitgesteld te worden tot nadat het nest niet meer in gebruik is.

¹ Voor het broedseizoen wordt in het kader van de wet geen standaardperiode gehanteerd. Het broedseizoen is afhankelijk van klimatologische omstandigheden; dit houdt in dat het seizoen eerder dan wel later van start kan gaan en eerder dan wel later kan eindigen. Van belang is of er broedgevallen aanwezig zijn.

Voor de wet is er geen verschil tussen broedvogels gemaakt. Alle broedvogels zijn beschermd gedurende de voortplantingsperiode. Het is niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verstoren en verjagen van broedende vogels. Wel is het toegestaan om maatregelen te nemen waarmee het gebied tijdelijk ongeschikt wordt als broedgebied voor vogels.

Om verstoring zoveel mogelijk te voorkomen worden de volgende maatregelen voorgesteld:

- Werken buiten het broedseizoen; of als dit niet mogelijk is:
- De bomen en struiken die verwijderd moeten worden om de werkstrook vrij te maken moeten weggehaald worden buiten het vogelbroedseizoen;
- Het plangebied (tracé en toegangswegen) en ruime omgeving hiervan benodigd voor de werkzaamheden ruim voor het broedseizoen ongeschikt maken en houden voor broedende vogels, mogelijk door personele verstoring of het ophangen van linten.

5.2.2 Zoogdieren

Vleermuizen - verblijfplaatsen

Vleermuizen zijn beschermde soorten en staan vermeld in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. In de Wet natuurbescherming zijn een aantal verbodsbepalingen opgenomen voor soorten behorend bij artikel 3.5, waaronder vleermuizen, die in principe niet overtreden mag worden door onder andere een ruimtelijke ontwikkeling. Bij het kappen van vooral oudere bomen dient te allen tijde rekening te worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van boombewonende vleermuizen. Boombewonende vleermuizen verblijven in gaten, hollen of scheuren van voornamelijk grote bomen.

Bij het veldbezoek is vanaf de openbare weg een beoordeling gemaakt. Op basis hiervan is beoordeeld dat de volgende locaties nader onderzocht moeten worden op verblijfplaatsen voor vleermuizen in verband met voorgenomen kap van bomen:

1. Het gemengde loofbos in het westen van **tracé 3** en
2. Het gebied rondom het intredepunt van de boring ten noorden van de Rijksweg Oost in de **Uitlissing** bij Sappemeer.

Nader onderzoek: vleermuizen

Om te kunnen bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden door de voorgenomen werkzaamheden, is nader onderzoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van verblijfplaatsen voor vleermuizen noodzakelijk. Pas wanneer dit aanvullende onderzoek is uitgevoerd, kan worden gesteld of negatieve effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen uitgesloten kunnen worden. Indien het projectgebied een relevant onderdeel uitmaakt (in de vorm van verblijfplaatsen of essentieel foerageergebied, zie onder) van het leefgebied van vleermuizen dienen vervolgstappen ondernomen te worden (het nemen van mitigerende maatregelen en het (mogelijk) aanvragen van een ontheffing).

Vleermuizen – foerageergebieden en vliegroutes

Naast verblijfplaatsen zijn diverse bosranden, houtopstanden en boomsingels een potentieel belangrijk onderdeel van de vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen. Essentiële foerageergebieden of vliegroutes zullen door de tijdelijke en beperkte werkzaamheden echter niet worden ontnomen, omdat er overal afdoende alternatieven overblijven. De breedte van de werkstrook is beperkt tot 5 meter, waardoor er ook geen voor vleermuizen niet te overbruggen gaten zullen ontstaan in de geleidingsstructuur.

Ondanks het feit dat de werkzaamheden geen wezenlijke en blijvende effecten hebben op vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen, moet er tijdens de werkzaamheden wel rekening gehouden worden met tijdelijke lichtoverlast hierop. Dit geldt met name op de locaties waar gestuurde boringen worden toegepast nabij potentiële foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen in **tracé 1** en de **Uitlissing** bij Sappemeer. Op andere locaties in het plangebied, waar de leiding in open ontgraving wordt gerealiseerd, kan - bijvoorbeeld vanwege anti-diefstal opstellingen - tijdelijk enige verstoring van vliegroutes en foerageergebieden optreden. Indien de werkzaamheden op deze locaties buiten het activiteitenseizoen van vleermuizen (maart t/m oktober) worden uitgevoerd, treedt er geen verstoring op. Indien dit niet mogelijk is, worden de volgende maatregelen voorgesteld om verstoring zoveel mogelijk te beperken:

1. Lichtoverlast in de buurt van als potentiële vliegroute of foerageergebied aangemerkte elementen (water, gebouwen en bomen) moet worden voorkomen door het licht weg te draaien van deze potentiële locaties.
2. Indien er 's nachts licht gevoerd moet worden heeft de kleur amber de voorkeur.

Overige zoogdieren

Mogelijk komt de das voor in het okselbosje van de A7 in tracé 3. Dit bosje moet onderzocht worden op de aanwezigheid van een dassenburcht. Er geldt namelijk een verbod op het doden van soorten bedoeld in artikel 3.10 en een verbod op het beschadigen of vernielen van vastenrust en verblijfplaatsen. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek kan bepaald worden of effecten op de das optreden, dan wel uitgesloten kunnen worden.

De omgeving van het uittredingspunt aan de Rijksweg Oost bij de Uitlissing moet worden onderzocht op verblijfplaatsen van de steenmarter. Er geldt namelijk een verbod op het doden van soorten bedoeld in artikel 3.10 en een verbod op het beschadigen of vernielen van vastenrust en verblijfplaatsen. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek kan bepaald worden of effecten op de das optreden, dan wel uitgesloten kunnen worden.

Nader onderzoek: overige zoogdiersoorten

Om te kunnen bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden door de voorgenomen werkzaamheden, is nader onderzoek naar het voorkomen van das (tracé 3) en steenmarter (Uitlissing) noodzakelijk. Pas wanneer dit aanvullende onderzoek is uitgevoerd, kan worden gesteld of negatieve effecten op verblijfplaatsen van deze soorten uitgesloten kunnen worden.

5.3 Effecten op beschermde gebieden

5.3.1 Effecten op Natura 2000-gebieden

Het plangebied ligt niet in een Natura 2000-gebied. Op minimaal 500 m afstand bevindt zich het Natura 2000-gebied Zuidlaardermeergebied. Ter hoogte van het Foxholsterbosch, direct ten zuiden van het Winschoterdiep, wordt een gestuurde boring uitgevoerd. Deze planlocatie ligt op korte afstand van het noordelijke deel van het Foxholstermeer (afstand circa 200 m). Dit gedeelte van het Foxholstermeer is geen onderdeel van het Natura 2000-gebied; het zuidelijke deel van het Foxholstermeer is wel onderdeel van het Zuidlaardermeer. De noordelijke en zuidelijke helft van het Foxholstermeer zijn van elkaar gescheiden door de spoorbaan tussen Groningen – Hoogezand en de Energieweg.

De noordelijke helft van het Foxholstermeer heeft geen bijzondere functie voor de Natura 2000-soorten. De zuidelijke helft van het Foxholstermeer wordt in de winter gebruikt als slaapplaats door ganzen (Strykstra et al., 2009). De noordelijke helft van het meer heeft geen functie als reguliere slaapplaats voor ganzen of zwanen.

Grote delen van de oeverzone van het noordelijke deel van het Foxholstermeer zijn niet geschikt voor de aangewezen broedvogelsoorten vanwege het ontbreken van geschikt biotoop. Enkel aan de westzijde ligt een uitgebreid moerasbiotoop. Hier is in principe geschikt biotoop aanwezig voor onder meer roerdomp en rietzanger. De afstand van dit moeras tot de werklocatie bedraagt meer dan 500 meter. Op deze afstand hebben bij de werkzaamheden vrijkomende geluiden en verlichting geen effect op eventueel hier voorkomende broedvogels. Tussen de werklocatie en het Foxholstermeer ligt bovendien nog een strook met bebouwing die uitstraling van licht en mindere mate ook geluid naar het Foxholstermeer grotendeels blokkeert.

In het Natura 2000-gebied overwinterende ganzen en zwanen foerageren in de polders in de omgeving, zoals de Onnerpolder, Kropswolderbuitenpolder en Polder Kropswolde. Deze foerageergebieden liggen allen ten zuiden van het Winschoterdiep. De agrarische percelen ter plaatse van de tracés hebben geen bijzondere functie als foerageergebied voor in het Zuidlaardermeer overwinterende soorten.

Op grond van het bovenstaande worden geen effecten van de werkzaamheden op soorten, habitats van soorten of habitattypen in Natura 2000-gebied Zuidlaardermeergebied verwacht. Een vervolgonderzoek in het kader van gebiedsbescherming vanuit de Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

5.3.2 Effecten op het Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het plangebied doorkruist twee NNN-gebieden, namelijk Westerbroek in tracé 1 en Reiderwolde/Blauwe Stad in tracé 4. Provincie Groningen past geen externe werking toe. Dit houdt in dat alleen effecten getoetst dienen te worden die binnen het NNN plaatsvinden. Westerbroek betreft een voormalig laagveengebied waar gestreefd wordt naar een afwisseling van moeras, natte graslanden en vochtige bossen. Meer langs de randen komen ook drogere bostypen voor. Het gebied is onderdeel van de Natte As, een ecologische verbingszone die moerasgebieden en meren verbindt. Het Natuurgebied Reiderwolde betreft een natuurbegraafplaats met jonge opslag met paden, en percelen van natte en ruige graslanden. De nieuwe leiding wordt ter hoogte van beide NNN-gebieden door middel van een gestuurde (HDD) boring aangelegd. Het intredepunt van de boring onder NNN-gebied Westerbroek bevindt zich aan de noordzijde van de Woortmansdijk, het uittredepunt op het graslandperceel ten zuiden van de faunapassage aan de zuidzijde van de Hesselinkslaan. Het intredepunt van de boring die onder NNN-gebied Reiderwolde doorgestuurd wordt, bevindt zich aan de Oostwolderweg, het uittredepunt aan de Zijlkerweg. Gezien de diepte van deze boringen (15-20 m –mv) en de tijdelijke aard van de werkzaamheden worden (blijvende) negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden op beide gebieden uitgesloten.

Het tracé 4 doorsnijdt nabij de Zijlkerweg, Beerta, een perceel dat onderdeel is van het Natuur Netwerk Nederland. Bij aanleg van de leiding zal gewerkt worden met een werkstrook van 18 meter breed. Deze werkstrook zal (grotendeels) worden vergraven, gebruikt worden voor opslag van ontgraven grond of materieel. Na de werkzaamheden worden de ontgraven grondlagen weer in dezelfde volgorde teruggezet, zodat de uitgangssituatie zo goed mogelijk hersteld wordt. Eventueel wordt de bodem gewoeld om verdichtingen op te heffen.

Gevolg van de ingreep is dat de vegetatie op de werkstrook geheel af zal sterven. Het betreft een klein deel van het perceel; buiten de werkstrook blijft de vegetatie intact. In het volgende groeiseizoen zal de werkstrook spontaan gekoloniseerd worden vanuit de omgeving. In de eerste jaren na uitvoering van de maatregelen zal de vegetatie vooral bestaan uit éénjarige en pionierplanten. De vegetatie heeft aanvankelijk een open karakter. Reeds na 2 a 3 jaar zal de vegetatie zich sluiten en meer en meer gaan lijken op de huidige vegetatie.

Het natuurbeheertype kruiden- en faunarijkgasland (N12.02) wordt gekenmerkt door veel variatie in structuur, waarbij hoge en lagere delen, met verspreid wat struweelvorming elkaar afwisselen. De soortensamenstelling van de vegetatie is daarbij van ondergeschikt belang. Bijna altijd bestaat de vegetatie uit een afwisseling van min of meer algemene grassen en kruiden. De vervangbaarheid en natuurlijk herstelvermogen van dit natuurbeheertype is dan ook groot. In voorliggende situatie, waarbij een langgerekte, maar smalle werkstrook door het perceel wordt aangelegd, kunnen soorten vanuit de onaangetaste delen, snel de gehele werkstrook koloniseren. Binnen 3 tot 5 jaar zal de oorspronkelijke situatie zich op spontane wijze hersteld hebben. Er vindt geen significante aantasting plaats van het areaal, of de wezenlijke kenmerken en waarden van dit perceel.

5.3.3 Bos- en natuurgebied buiten NNN

Gemeente Groningen:

tracé 1 loopt nabij het eindpunt langs de grens van een stukje natuurgebied buiten NNN. Het betreft de oostzijde van een langgerekt weidevogelgebied.

De aanleg van de leiding leidt niet tot een aantasting van de openheid van het gebied, veranderingen in de (grond)waterpeilen of een ander beheer van de percelen. De ingreep heeft daarom geen negatief effect op de kwaliteit van het weidevogelgebied.

Gemeente Hoogezand-Sappemeer:

Tracé 1 kruist een deel NNN en Bos- en natuurgebied buiten de NNN via gestuurde boringen. In- en uittredepunt liggen buiten de begrenzing. Dit betekent dat er bovengronds geen aantasting plaats vindt in deze gebieden.

Ter plaatse van modificatie 19 (nabij de Pastorielaan te Westerbroek) ligt een bosgebied dat onderdeel is van het Bos- en natuurgebied buiten de NNN. Dit bosgebied is op de beheerplankaart van de provincie aangeduid als Dennen-, eiken en beukenbos (N15.02).

Rondom de bestaande schema's zullen enkele bomen moeten worden gekapt om voldoende werkruimte te verkrijgen. Het gaat om een beperkt aantal volwassen bomen (< 10 stuks). Daarnaast zullen spontaan opgeschoten, nog betrekkelijk jonge, berken weggehaald worden.

De werkstrook behoudt in de toekomst de bestemming van natuur. Er vindt geen significante aantasting plaats van het areaal natuur buiten NNN. Wel verandert het karakter van de werklocaties van gesloten bosrand naar een meer open begroeiing. Dit is niet van invloed op robuustheid, samenhang en functioneren van het bosstelsel. De geschiktheid van het bosperceel voor kenmerkende diersoorten wordt hierdoor niet aangetast, noch is dit van invloed op de verbindingfunctie die dit bosperceel vervult voor plant- of diersoorten binnen de structuur van het NNN, of de overgang naar de bomenrijen langs de wegen en bebouwing in de omgeving.

De houtopstand ter plaatse van modificatie 12, langs de oprit naar de snelweg, is niet aangeduid als Bos- en natuurgebied buiten de NNN. Op het bestemmingsplan heeft deze houtopstand ook niet een aanduiding als bos of natuur. Toetsing anders dan aan de soortenbescherming is daarmee niet relevant.

Gemeente Menterwolde

De houtopstand ter plaatse van tracé 2, modificatie 6, langs de oprit naar de snelweg, is niet aangeduid als Bos- en natuurgebied buiten de NNN op de provinciale kaart. Het betreft hier een productiebos in het kader van de SA (set-a-side) subsidie regeling. Op het bestemmingsplan heeft dit perceel de aanduiding bos. Er loopt een contract met RVO welke begin 2019 eindigt. Het bos wordt na afloop van het contract geheel gekapt waarbij er geen herplant plicht is.

Het bos betreft een sparrenbosje, bestaande uit aanplant van bomen van ongeveer dezelfde leeftijd. Dit heeft geresulteerd in een dichtbegroeid, uniform naaldbosje, met langs de randen enkele loofbomen en struiken (wilg, vlierbes). Aan de oostzijde van het bos staat een rij populieren.

Als gevolg van de aanleg van de leiding zal op voorhand eind 2017 een strook van 18 meter breed gekapt worden. Hierbij gaan geen bijzondere bomen of een kwetsbare onderbegroeiing verloren. De bomen zijn geen verblijfplaats voor vleermuizen, eekhoorns, roofvogels, spechten of andere beschermde boombewonende soorten (bron: Aanvullende inventarisatie door Antea Group, voorjaar 2017).

Gemeente Menterwolde + Gemeente Oldambt

De houtopstand ter plaatse van tracé 3, modificatie 4, langs de snelweg, is wel aangeduid als Bos- en natuurgebied buiten de NNN op de provinciale kaart. Op het bestemmingsplan hebben deze percelen de aanduiding bos.

Het betreft een loofbos, in beheer bij Staatsbosbeheer. Op de beheertypenkaart is dit bos aangeduid als vochtig bos met productie (N16.02).

Dit gedeelte van het tracé ligt in het voormalige tracé van de Rijksweg waarbij de eikenbomen in het cunet (zand) stonden, er een slechte conditie van de bomen was en op het grootste gedeelte

van het tracé waren struiken en bomen ziek. In het kader van onderhoud zijn deze (zieke) bomen dan ook gekapt.

Na uitvoering van de werkzaamheden zal dit deel ook niet herplant worden (i.v.m. veiligheid / toekomstig onderhoud). Om bosopslag tegen te gaan zal de werkstrook jaarlijks gemaaid worden. De ontwikkeling van een gras- en kruidenvegetatie op de werkstrook is wel mogelijk.

De werkstrook behoud in de toekomst de bestemming van natuur. Er vindt geen significante aantasting plaats van het areaal natuur buiten NNN. Wel verandert het karakter van de werkstrook van bos naar gras. De open corridor die als gevolg daarvan in het bos ontstaat is dermate smal (< 15 m) dat dit niet van invloed is op robuustheid, samenhang en functioneren van het bosstelsel. De geschiktheid van het bosperceel voor kenmerkende diersoorten wordt hierdoor niet aangetast, noch is dit van invloed op de verbindingfunctie die dit bosperceel vervult voor plant- of diersoorten binnen de structuur van het NNN.

Gemeente Oldambt

Tracé 4, modificatie 2, kruist enkele percelen die wel aangeduid zijn als Bos- en natuurgebied buiten de NNN op de provinciale kaart. Op het bestemmingsplan heeft alleen het gedeelte ten noorden van de N966 de aanduiding natuur. De percelen ten zuiden van de N966 hebben in het bestemmingsplan de aanduiding agrarisch, met de mogelijkheid deze te wijzigen naar bos of natuur. Deze percelen worden allen gekruist via een gestuurde boring. In- en uittredepunt liggen buiten de begrenzing. Dit betekent dat er bovengronds geen aantasting plaats vindt in deze gebieden.

5.3.4 Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is een zorgplicht opgenomen. In het tekstkader in Bijlage I staat het wetsartikel uitgeschreven. De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. De initiatiefnemer/uitvoerder is verantwoordelijk voor een adequate naleving van de algemene zorgplicht tijdens de uitvoering van de werkzaamheden.

6 Conclusies

In dit hoofdstuk worden de conclusies van de natuurtoets gepresenteerd. De conclusies zijn opgedeeld in soortenbescherming (§6.1) en gebiedsbescherming (§6.2).

6.1 Conclusies soortenbescherming

Uit de bureaustudie in combinatie met het terreinbezoek is gebleken dat (het leefgebied van) de volgende in het kader van de Wet natuurbescherming beschermde soorten aanwezig zijn en/of mogelijk verwacht worden in het projectgebied:

- Vogelsoorten met jaarrond beschermd nest;
- Algemene vogelsoorten;
- Vleermuizen en
- Overige zoogdieren.

Jaarrond beschermde vogels

Op een aantal locaties in **tracé 1, 2 en 3**, alsmede de **Uitlussing** bij Sappemeer (voor een specificatie van de locaties, zie §6.2.1) kan de aanwezigheid van jaarrond beschermde vogels in of binnen verstoringsafstand van het leidingtracé niet worden uitgesloten. Deze konden door het ontbreken van betredingstoestemming tijdens onderhavig onderzoek niet of niet afdoende worden onderzocht. Pas na aanvullend onderzoek op deze locaties kan worden geconstateerd of er binnen het plangebied jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn, wat de effecten van de werkzaamheden hierop zijn en welke vervolgstappen ondernomen moeten worden (bijvoorbeeld mitigerende maatregelen of aanvraag van een ontheffing).

Broedvogels

Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming (artikel 3.1 en 3.5). Voor de voorgenomen werkzaamheden waarbij bomen verwijderd of aangepast worden, dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen (globaal half maart tot en met juli). Er zijn geen belemmeringen vanuit de Wet Natuurbescherming aan de orde indien:

- De versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd, of het plangebied (ruim) voorafgaand aan deze periode ongeschikt wordt gemaakt én gehouden voor broedvogels;
- Het plangebied kort voor aanvang van de werkzaamheden door een erkende ecooloog wordt gecontroleerd op actuele broedgevallen; bij gebleken aanwezigheid van broedende vogels dienen de werkzaamheden uitgesteld te worden tot na het broedseizoen.

Vleermuizen

Op een aantal locaties in **tracé 3**, alsmede de **Uitlussing** bij kan de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen niet worden uitgesloten, omdat deze vanaf de openbare weg niet konden worden onderzocht. Dit aanvullende terreinbezoek naar de mogelijke aanwezigheid van verblijfplaatsen dient uit te wijzen of deze in het plangebied aanwezig (kunnen) zijn.

Diverse bosranden, houtopstanden en boomsingels binnen het plangebied vormen een potentieel belangrijk onderdeel van de vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen. Essentiële foerageergebieden of vliegroutes zullen als gevolg van de werkzaamheden niet

verloren gaan; er blijven overal afdoende alternatieven in de directe omgeving aanwezig en er zullen geen niet te overbruggen gaten in de geleidingsstructuur ontstaan. Wel dient een aantal maatregelen te worden genomen om verstoring zoveel mogelijk te beperken (zie §5.2.2).

Overzicht

In Tabel 6.1 worden de soorten weergegeven die in het plangebied aanwezig zijn en/of worden verwacht en waar nader onderzoek naar uitgevoerd moet worden.

Tabel 6.1. Mogelijk voorkomen van en effecten op beschermde soorten in het plangebied.

Soort	Ingrep verstrend	Nader onderzoek*	Ontheffing noodzakelijk	Bijzonderheden / opmerkingen
Vogels categorie 1-4 (jaarrond beschermd)	Mogelijke	Ja, in de vorm van aanvullend onderzoek naar aanwezigheid in gebieden die nog niet onderzocht konden worden.	Mogelijk, afhankelijk van de uitkomst van het aanvullende terreinbezoek.	Tracé 1 tot en met 3 en Uitlissing.
Overige vogels	Mogelijk	Nee	Nee	Alle deelgebieden. Werken buiten broedseizoen / ongeschikt maken en houden van leidingtracé, controle ecoloog net voorafgaand aan de werkzaamheden.
Vleermuizen	Mogelijk	Ja, naar aanwezigheid verblijfplaatsen in gebieden die nog niet onderzocht konden worden.	Mogelijk, afhankelijk van de uitkomst van het aanvullende terreinbezoek.	Tracé 1, 3 en Uitlissing. Met betrekking tot vliegroutes en foerageergebieden: maatregelen ter voorkoming van lichtoverlast.
Overige zoogdieren	Mogelijk	Ja, in de vorm van aanvullend onderzoek naar aanwezigheid in gebieden die nog niet onderzocht konden worden.	Mogelijk, afhankelijk van de uitkomst van het aanvullende terreinbezoek.	Tracé 1

*) Het nader onderzoek is reeds uitgevoerd en separaat gerapporteerd.

6.2 Conclusies gebiedsbescherming

Natuurnetwerk Nederland

De planontwikkeling heeft geen negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) binnen het plangebied. Er is daarom geen noodzaak voor een compensatieplan.

Natura 2000

Het plangebied ligt niet in of nabij een Natura 2000-gebied. Op basis van de aard en omvang van de werkzaamheden en de afstand tot het Natura 2000-gebied zijn effecten op dit gebied uit te sluiten. Vervolgstappen in het kader van de Natuurbeschermingswet, zoals het opstellen van een voorttoets, zijn dan ook niet noodzakelijk.

Antea Group
 Heerenveen, juli 2017

7 Bronnen

Bos, F.G., Bosveld, M.A., Groenendijk, D.G., Van Swaay, C.A.M. & Wynhoff, I., 2006. De dagvlinders van Nederland - verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EISNederland, in samenwerking met De Vlinderstichting, Wageningen.

Brouwer, T., B. Crombaghs, A. Dijkstra, A.J. Scheper & P.P. Schollema, 2008. Vissenatlas Groningen Drenthe. Verspreiding van zoetwatervissen in Groningen en Drenthe in de periode 1980-2007. Uitgeverij Profiel, Bedum.

Creemers, R.C.M. en Delft, J.J.C.W. van (RAVON) (redactie), 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna Deel 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Douwes, R. & T. Rustebiel (red.), 2015. Natuurvisie Westerbroek 2014-2032. Natuurmonumenten Regio Groningen, Friesland en Drenthe.

Kosten E., H., Limpens, H. Bouman & J. Reinhold, 2011. Vleermuisvriendelijk bouwen. Handreiking voor huiseigenaar, architect en beleidsmedewerker. Zoogdiervereniging & Tauw.

Limpens, H., Regelink, J., en Koelman, R. (2010). Vleermuizen en planologie. Zoogdiervereniging, Arnhem.

Lugt, M. van der, A. van der Lugt en G. van der Lugt, 2011. Levendbarende hagedis op een Gronings eiland. RAVON 42, jaargang 13, nr. 4.

Luijten, L., 2004. Heikikker in Midden-Groningen. Ravon 17, jaargang 6, nummer 2.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Augustus 2009.

Strykstra, R., M. Greve, E. van der Heijden & H. Miedema, 2009. Concept-beheerplan Natura 2000 Zuidlaardermeer. Werkdocument V6. Versie 10 augustus 2009, Altenburgh & Wymenga.

Internet:

www.ndff.nl
www.zoogdieratlas.nl
www.ravon.nl
www.telmeel.nl
www.zoogdiervereniging.nl
www.telmeel.nl
www.vlindernet.nl
www.libellennet.nl
www.vissenatlas.nl

Bijlage 1 Wettelijk kader

Bijlage 1 Wettelijk kader

Soortbescherming

Een van de doelen van de Wnb is de bescherming van inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Hieronder wordt uitgelegd welke verbodsbepalingen gelden, welke vrijstellingen er gelden en op welke gronden ontheffingen kunnen worden aangevraagd.

Verbodsbepalingen soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die onder andere zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. In het tekstkader van deze Bijlage (zie volgende pagina) staan de artikelen uitgeschreven. Het gaat om de volgende drie categorieën:

- soorten van de Vogelrichtlijn;
- soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn;
- 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora'), oftewel de Nationale soorten.

Voor soorten vallend onder bovenstaande beschermingsregimes geldt dat ze in principe niet (opzettelijk) gedood en verstoord mogen worden, ook verblijfplaatsen mogen niet vernietigd worden. Bij Vogelrichtlijnsoorten is opgenomen dat verstoring is toegestaan indien de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort. Dit geldt echter niet voor Habitatrichtlijnsoorten, inclusief bijlage I en II Bern en bijlage I Bonn (zie Tabel A van deze Bijlage voor de vogelsoorten en Tabel B van deze bijlage voor een uiteenzetting van soorten niet zijnde vogels). Voor de 'andere soorten' geldt dat verstoring is toegestaan. Soorten die zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb ('andere soorten') zijn opgenomen in tabel C en D van deze Bijlage. Daarnaast zijn er een aantal vogelsoorten die een jaarrond beschermd nest hebben. Deze zijn opgenomen na tabel A.

Tabel A. Vogels die vallen onder artikel 3.5 (Bern bijlage II, Bonn bijlage I) én in Nederland broeden. Info tabel: Ingekorte lijst vogelsoorten Conventie van Bern bijlage II. Deze lijst is ingekort door alleen die vogels op te nemen die volgens de Atlas van de Nederlandse Broedvogels (Nederlandse Fauna serie deel 5 uit 2002) en de Avifauna van Limburg (uit 2006) in Nederland broeden. Dwaalgasten en overwintelaars zijn uit de lijst verwijderd.

Appelvink	Grote bonte specht	Purperreiger
Baardman	Grote gele kwikstaart	Putter
Beflijster	Grote karekiet	Ransuil
Bergeend	Grote stern	Rietgors
Bergfluit	Grote zilverreiger	Rietzanger
Bijeneter	Havik	Rode wouw
Blauwborst	Heggenmus	Roerdomp
Blauwe kiekendief	Hop	Roodborst
Boerenwaluw	Huiswaluw	Roodborsttapuit
Bontbekplevier	IJsvogel	Roodhalsfuut
Bonte strandloper	Kerkuil	Rouwkwikstaart
Bonte vliegenvanger	Klaieker	Sijs
Boomklever	Klein waterhoen	Slangenarend

Natuurtoets

Renovatie regionale gasleiding N-508-50 Winschoten-Groningen

projectnummer 411437

5 juli 2017 revisie 00

N.V. Nederlandse Gasunie

Boomkruiper	Kleine barsijs	Slechtvalk
Boompieper	Kleine bonte specht	Smelleken
Boomvalk	Kleine karekiet	Snor
Bosrietzanger	Kleine plevier	Sperwer
Bosruiter	Kleine zilverreiger	Spotvogel
Bosuil	Kleinst waterhoen	Sprinkhaanzanger
Braamsluiper	Kluut	Steenuil
Brandgans	Kneu	Steltkluut
Bruine kiekendief	Koereiger	Strandplevier
Buizerd	Koolmees	Taigaboomkruiper
Casarca	Kortsnavelboomkruiper	Tapuit
Cetti's zanger	Kraanvogel	Tjiftjaf
Draaihal	Krekelzanger	Torenvalk
Duinpieper	Kruisbek	Tuinfluit
Dwergmeeuw	Kuifmees	Velduil
Dwergstern	Kwak	Visarend
Engelse kwikstaart	Kwartelkoning	Visdief
Europese kanarie	Lepelaar	Vuurgoudhaan
Fitis	Matkop	Wespendief
Fluiter	Middelste bonte specht	Wielewaal
Geelgors	Nachtegaal	Winterkoning
Gekraagde roodstaart	Nachtzwaluw	Witbandkruisbek
Gele kwikstaart	Noordse stern	Witte kwikstaart
Geoorde fuut	Oehoe	Witwangstern
Glanskop	Oeverloper	Woudaap
Goudhaan	Oeverpieper	Zeearend
Grasmus	Oeverzwaluw	Zwarte mees
Graspieper	Ooievaar	Zwarte ooievaar
Graszanger	Orpheusspotvogel	Zwarte roodstaart
Grauwe kiekendief	Paapje	Zwarte specht
Grauwe klauwier	Pestvogel	Zwarte stern
Grauwe vliegenvanger	Pimpelmees	Zwarte wouw
Griel	Poelruiter	Zwartkop
Groene specht	Porseleinhoen	Zwartkopmeeuw
Groenling		

Overzicht vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest (ministerie LNV, 2009)

Soort	Categorie	Toelichting
Steenuil	1	Nesten die ook buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
Gierzwaluw, Roek	2	Nesten van koloniebroeders
Grote gele kwikstaart, Huismus, Oehoe, Ooievaar, Kerkuil, Slechtvalk	3	De fysieke voorwaarden voor de vaste nestplaats zijn afhankelijk van bebouwing, vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar
Boomvalk; Buizerd; Havik, Ransuil Sperwer, Wespendief en Zwarte wouw	4	Vogels die jaar in jaar uit in hetzelfde nest broeden en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen

Tabel B. Soorten (niet zijnde vogels) die vallen onder artikel 3.5 (Habitatrichtlijn bijlage IV, Bern bijlage II, Bonn bijlage I).

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam
Amfibieën	boomkikker	Zoogdieren-landzoogdieren	hamster
	geelbuikvuurpad		otter
	heikikker		bever
	kamsalamander		hazelmuis
	knoflookpad		lynx
	rugstreeppad		noordse woelmuis
	vroedmeesterpad		wilde kat
	poelkikker		wolf
Insecten-dagvlinders	moerasparelmoervlinder	Zoogdieren-vleermuizen	baardvleermuis
	apollovlinder		bechsteins vleermuis
	boszandoog		bosvleermuis
	donker pimperlblauwtje		brandts vleermuis
	grote vuurvlinder		franjestaat
	pimperlblauwtje		gewone grootoorvleermuis
	tijmblauwtje		grijze grootoorvleermuis
	zilverstreephooibeestje		grote hoefijzerneus
Insecten-haften	oeveraas		grote rosse vleermuis
Insecten-kevers	brede geelrandwaterroofkever		ingekorven vleermuis
	gestreepte waterroofkever		kleine dwergvleermuis
	juchtleerkever		kleine hoefijzerneus
	vermiljoenkever		laatvlieger
Insecten-libellen	mercuurwaterjuffer		meervleermuis
	bronslibel		mopsvleermuis
	gaffellibel		noordse vleermuis
	gevlekte witsnuitlibel		rosse vleermuis
	groene glazenmaker		ruige dwergvleermuis
	noordse winterjuffer		tweekleurige vleermuis
	oostelijke witsnuitlibel		vale vleermuis
	rivierrombout		watervleermuis
	sierlijke witsnuitlibel		gewone dwergvleermuis
Insecten-nachtvlinders	teunisbloempijlstaart	Zoogdieren-zeezoogdieren	walrus
Reptielen	dikkopschildpad	Zoogdieren-zeezoogdieren	bulrug
	kemp's zeeschildpad		gewone vinvis
	lederschildpad		bruinvis
	soepschildpad		dwergpotvis
	gladde slang		gestreepte dolfin
	muurhagedis		gewone dolfin
	zandhagedis		gewone spitsdolfijn
Sporenplanten-bladmossen	geel schorpioenmos		grijze dolfin
	tonghaarmuts		kleine zwaardwalvis
Sporenplanten-varens	kleine vlotvaren		narwal
Vissen	steur		orka
	houting		tuimelaar
Weekdieren	bataafse stroommossel		witflankdolfijn
	platte schijfhoren		witsnuitdolfijn
Zaadplanten	liggende raket		noordse vinvis
	drijvende waterweegbree		potvis
	groenknolorchis		butskop
	kruipend moerasscherm		dwergvinvis
	zomerschroeforchis		griend
			spitsdolfijn van gray
			witte dolfin

Natuurtoets

Renovatie regionale gasleiding N-508-50 Winschoten-Groningen
 projectnummer 411437
 5 juli 2017 revisie 00
 N.V. Nederlandse Gasunie

Tabel C. "Overige Soorten" onderdeel A behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a. Soorten met een asterisk (*) zijn opgenomen in de provinciale vrijstellingen. Soorten met een dubbele asterisk (**) zijn in alle provincies, behalve Noord-Brabant, vrijgesteld. Soorten met een asterisk (***) zijn alleen in Limburg - voor een deel van het jaar - vrijgesteld.

Zoogdieren	Waterspitsmuis	Donker pimpernelblauwtje
Aardmuis*	Wezel**	Duinparelmoervlinder
Boommarter	Wild zwijn	Gentiaanblauwtje
Bosmuis*	Woelrat*	Grote parelmoervlinder
Bunzing**	Amfibieën	Grote vos
Damhert	Alpenwatersalamander	Grote vuurvler
Das	Bruine kikker*	Grote weerschijnvlinder
Dwergmuis*	Gewone pad*	Iepenpage
Dwergspitsmuis*	Kleine watersalamander*	Kleine heivlinder
Edelhert	Meerkikker*	Kleine ijsvogelvlinder
Eekhoorn***	Middelste groene kikker*	Kommavlinder
Egel*	Vinpootsalamander	Pimpernelblauwtje
Eikelmuis	Vuursalamander	Sleedoornpage
Gewone bosspitsmuis*	Reptielen	Spiegeldikkopje
Gewone zeehond	Adder	Veenbesblauwtje
Grote bosmuis	Hazelworm***	Veenbesparelmoervlinder
Grijze zeehond	Levendbarende hagedis***	Veenhooibeestje
Haas*	Ringslang	Veldparelmoervlinder
Hermelijn**	Vissen	Zilveren maan
Huisspitsmuis*	Beekdonderpad	Libellen
Konijn*	Beekprik	Beekkrombout
Molmuis	Elrits	Bosbeekjuffer
Ondergrondse woelmuis*	Europese rivierkreeft	Donkere waterjuffer
Ree*	Gestippelde alver	Gevlekte glanslibel
Rosse woelmuis*	Grote modderkruiper	Gewone bronlibel
Steenmarter***	Kwabaal	Hoogveenglanslibel
Tweekleurige bosspitsmuis*	Dagvlinders	Kempense heidelibel
Veldmuis*	Aardbeivlinder	Speerwaterjuffer
Veldspitsmuis	Bosparelmoervlinder	Kevers
Vos*	Bruin dikkopje	Vliegend hert
	Bruine eikenpage	

Tabel D. "Overige Soorten" onderdeel B behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel c

Planten	Groene nachtorchis	Roggelelie
Akkerboterbloem	Groensteel	Rood peperboomje
Akkerdoornzaad	Groot spiegelklokje	Rozenkransje
Akkerogentroost	Grote bosaardbei	Ruw parelzaad
Beklierde ogentroost	Grote leeuwenklauw	Scherpkruid
Berggamander	Honingorchis	Schubvaren
Bergnachtorchis	Kalkboterbloem	Schubzegge
Blaasvaren	Kalketrip	Smalle raai
Blauw guichelheil	Karhuizeranjer	Spits havikskruid
Bokkenorchis	Karwijselie	Steenbraam
Bosboterbloem	Kleine ereprijs	Stijve wolfsmelk
Bosdravik	Kleine Schorseneer	Stofzaad
Brave hendrik	Kleine wolfsmelk	Tengere distel
Brede wolfsmelk	Kluwenklokje	Tengere veldmuur
Breed wollegras	Knollathyrus	Trosgamander
Bruinrode wespenorchis	Knolspirea	Veenbloembies
Dennenorchis	Korensla	Vliegenorchis
Dreps	Kranskarwij	Vroege ereprijs
Echte gamander	Kruipijm	Wilde averuit
Franjementiaan	Lange zonnedaauw	Wilde ridderspoor
Geelgroene wespenorchis	Liggende ereprijs	Wilde weit
Geplooid vrouwenmantel	Moerasgamander	Wolfskers
Getande veldsla	Muurbloem	Zandwolfsmelk
Gevlekt zonneroosje	Naakte lathyrus	Zinkviooltje
Glad biggenkruid	Naaldenkervel	Zweedse kornoelje
Gladde zegge	Pijlscheefkalk	

Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming artikel 3.1, 3.5 en 3.10

§ 3.1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

§ 3.2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

§ 3.3. Beschermingsregime andere soorten

Artikel 3.10

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is een zorgplicht opgenomen. In het tekstkader hieronder staat het wetsartikel uitgeschreven.

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Vrijstelling en ontheffingen

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Wnb. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied en de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

Vrijstelling Nationale soorten ('andere soorten').

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. Het Rijk heeft ook een vrijstelling gemaakt voor projecten die vallen onder hun bevoegdheid (projecten van nationaal belang). Zoals ook te herleiden is uit de tabel (tabellen A en B), hangt het per provincie af welke soort is vrijgesteld van de verbodsbepalingen in artikel 3.10. Provincie Noord-Brabant verleent bijvoorbeeld geen vrijstelling voor een aantal soorten marterachtigen.

Naast dat het type vrijgestelde soorten verschilt per provincie, kan de grond waarop de vrijstelling geldt ook variëren tussen provincies. De vrijstelling hoeft dus niet in alle situaties van toepassing te zijn. Zo geldt de vrijstelling op basis het voorkomen of bestrijden van '...onnodig lijdende zieke of gebrekkige dieren' alleen in Flevoland en Utrecht. Vrijstelling op basis van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling is een geldige reden in alle provincies.

Indien de Nationale soorten niet zijn vrijgesteld en daarmee het voornemen de gestelde verboden in artikel 3.10 overtreedt, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin het voornemen plaatsvindt.

Vrijstelling onder gedragscode

Een andere manier om vrijstelling te krijgen is door te werken volgens een goedgekeurde gedragscode. Hierin staan gedragsregels om schade aan beschermde dieren en planten zoveel mogelijk te voorkomen bij het uitvoeren van bepaalde activiteiten. De goedgekeurde gedragscodes staan op de website van RVO vermeld (<https://mijn.rvo.nl/gedragscodes-overige-organisaties>). Let hierbij op dat voor soorten genoemd in artikel 3.1 en 3.5 'ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' geen geldige ontheffingsgrond is en deze activiteit daardoor niet valt onder de gedragscode. Hiervoor dient alsnog een ontheffingsaanvraag te worden ingediend.

Ontheffingen

Indien een soort niet onder een vrijstelling valt of niet gewerkt kan worden volgens een gedragscode, dient er een ontheffing te worden aangevraagd. Deze moet ingediend worden bij het bevoegd gezag. Dit is de provincie waarin de activiteit plaatsvindt.

Een ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan drie criteria:

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- De activiteit leidt niet tot verslechtering van de staat van instandhouding; en
- Er is sprake van een in de wet genoemd belang.

In tabel E worden de belangen waaronder een ontheffing kan worden aangevraagd, opgesomd. Let daarbij op dat er voor Nationale soorten ('andere soorten') meer ontheffingsgronden beschikbaar zijn dan voor de beschermde soorten onder artikel 3.1 en 3.5. Indien de activiteit bestaat uit een ruimtelijke inrichting of ontwikkeling zou alleen een ontheffing afgegeven kunnen worden voor Nationale soorten. Mochten desondanks soorten uit de Vogel- en/of Habitatrichtlijn, Bern en Bonn voorkomen bij ruimtelijke ontwikkelingen, dan kunnen mitigerende maatregelen worden opgesteld. Er kan dan voor de zekerheid een ontheffing worden aangevraagd om de mitigerende maatregelen goed te keuren.

Tabel E. Ontheffingsgronden waarop een ontheffing verleend mag worden per categorie (artikel 3.1, 3.5 en 3.10)

Ontheffingsgronden	VR-soorten (Artikel 3.1)	HR-soorten, Bonn en Bern (Artikel 3.5)	Andere soorten (Artikel 3.10)
1. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing	X	X	X
2. Leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding	X	X	X
3. Opsomming van:	X	X	X
- volksgezondheid en openbare veiligheid			
- veiligheid van luchtverkeer	X	Nee	X
- ter voorkoming van schade aan gewassen, vee, bossen, visserij	X	X	X
- ter bescherming van Flora en Fauna	X	X	X
- voor onderzoek, onderwijs, uitzetten en herinvoeren van soorten / teelt	X	X	X
- dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor milieuwezenlijke gunstige effecten	Nee	X	X
- ruimtelijke inrichting of ontwikkeling	Nee	Nee	X
- schade en overlast, ter beperking omvang populatie, ter bestrijding van lijden en ziekte, bestendig beheer en onderhoud, algemeen belang	Nee	Nee	3.10 2a-g

Procedures

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor Nationale soorten ('andere soorten') welke zijn opgenomen in de provinciale vrijstellingen geldt een vrijstelling. Dit betekent dat u geen ontheffing van de Wet natuurbescherming hoeft aan te vragen, maar u wel de zorgplicht moet nakomen. Voor Nationale soorten die niet zijn vrijgesteld, dient u een ontheffing beschermde soorten aan te vragen of te werken conform een gedragscode.

Voor soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn, Conventie van Bern en Conventie van Bonn geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden. Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de

voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Het bevoegd gezag zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Overgangsrecht

In het Besluit natuurbescherming is opgenomen dat de ontheffingen afgegeven onder het oude recht, gelden als ontheffingen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften, beperkingen en voorwaarden gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Op het tijdstip van inwerkingtreding van de Wnb zullen de onafgeronde ontheffing aanvragen, ingediend vóór inwerkingtreding, conform de nieuwe wet worden behandeld. Ontheffing aanvragen van voor de inwerkingtreding zullen worden afgehandeld door RVO. Aanvragen die later ingediend worden zullen afgehandeld worden door de provincies (of het Rijk). De gedragscodes worden verlengd tot het moment van in werking treden van de Wet natuurbescherming en de nieuwe gedragscodes definitief zijn goedgekeurd.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De nieuwe naam voor de ecologische hoofdstructuur (EHS), het natuurnetwerk Nederland (NNN). De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). In 2013 is het natuurbeleid gedecentraliseerd naar de provincies. In hetzelfde jaar hebben de twaalf provincies met de staatssecretaris van het ministerie van EZ definitieve afspraken gemaakt in het Natuurpact. In 2014 werd de term 'EHS' vervangen door 'NNN'.

Dit beleid blijkt noodzakelijk te zijn doordat de Nederlandse natuur steeds meer onder druk staat, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het natuurnetwerk Nederland (NNN).

Netwerk van gebieden

Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Het NNN bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);

- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

Het NNN is een plan in uitvoering. De doelstelling van het Natuurpact is om 80.000 hectare nieuwe natuur in te richten vóór 2027.

Natura 2000-gebieden

In de Wnb zijn bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn verwerkt. De Europese richtlijnen verplichten de lidstaten gebieden aan te wijzen met speciale beschermingszones (de Natura 2000-gebieden). Het doel hiervan is om de aangewezen habitattypes en habitats van soorten in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen.

De lidstaten moeten maatregelen treffen om de kwaliteit van deze habitats en habitats van soorten niet te laten verslechteren of te voorkomen dat er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het Ministerie van Economische Zaken dit.

Bestaand gebruik

Voor handelingen die op 31 maart 2010 bekend waren bij het gevoegd gezag en die sinds deze datum niet meer in betekenende mate zijn gewijzigd is het niet meer noodzakelijk om een vergunning aan te vragen. Deze datum kan van een later tijdstip zijn indien een Natura 2000-gebied na 31 maart 2010 is aangewezen als beschermd gebied. Zie ook artikel 2.9 lid 2.

Overgangsrecht

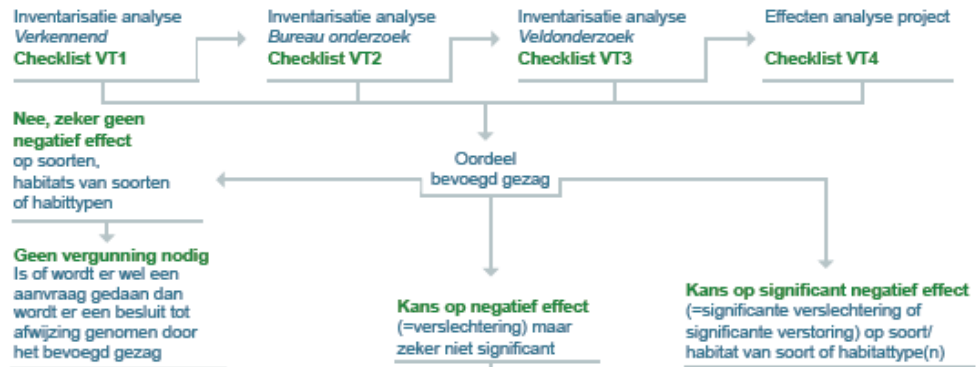
In de Wnb (artikel 9.4) is opgenomen dat de vergunningen afgegeven onder het oude recht, gelden als vergunningen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Beschermde Natuurmonumenten hebben vanaf inwerkingtreding van de Wnb niet langer een beschermde status. Daardoor zijn deze gebieden alleen nog ruimtelijk beschermd (Barro, bestemmingsplannen).

Het volgende schema toont de vergunningprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet. Een Voortoets geeft aan of er wel of geen (negatieve) negatieve effecten zijn te verwachten. Zijn er geen negatieve effecten te verwachten, dan hoeft er geen vergunning beschermde gebieden aangevraagd te worden. Indien er kans is op negatieve effecten, kan een habitattoets een verdiepingsslag geven om aan te tonen hoe groot deze negatieve effecten zijn. Mocht er kans zijn op significant negatieve effecten, is het mogelijk om een ADC-toets uit te voeren. Wordt er voldaan aan de eisen, dan kan er een vergunning worden afgegeven met voorschriften en beperkingen.

VOORTOETS

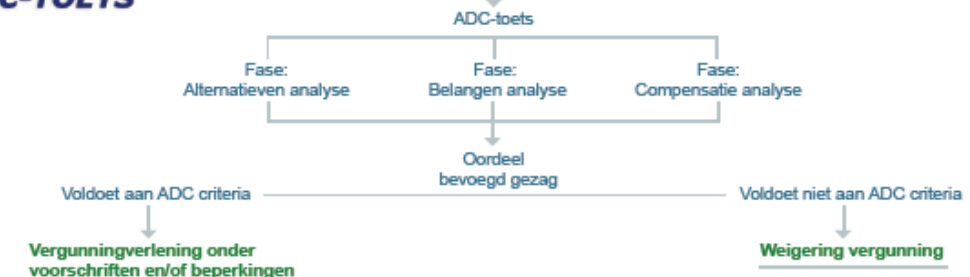
INVENTARISATIE VOORTOETS: De voortoets is niet verplicht maar wel verstandig om uit te voeren. Alle fasen VT1 t/m VT4 kunnen onderdeel zijn van de voortoets.
 Het kan ook zijn dat al na fase VT1 de effecten bekend zijn. Het bevoegd gezag moet die conclusie trekken.

HABITATTOETS

ADC-TOETS

Bijlage 2 Instandhoudingsdoelen Natura 2000

Bijlage 2 Instandhoudingsdoelen Natura 2000

Bron: <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>

Essentietabel Natura 2000-gebied 020. Zuidlaardermeergebied

Kernopgaven

Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Meren en moerassen) Behoud en herstel van samenhang tussen slaapplaatsen en foerageergebieden in het bijzonder voor grasland watervogels en meervleermuizen (de belangrijkste kraamkamerfunctie en slaapfunctie van de meervleermuis ligt vooral in gebouwen buiten de Natura 2000 gebieden). Voor afgesloten zeearmen en randmeren behoud van de specifieke betekenis van de verschillende onderdelen voor habitattypen en vogels. Herstel van mozaïek van verlandingsstadia van open water tot moerasbos en herstel van gradiënt watertypen (inclusief brak) met name in het deellandschap Laagveen.

- 4.11 Plas-dras situaties** Plas-dras situaties voor smienten A050 en broedvogels zoals porseleinhoen A119 en kempfaan A151, kwartelkoning A122 en noordse woelmuis *H1340.
- 4.12 Overjarig riet** Herstel van grote oppervlakten/brede zones overjarig riet, inclusief waterriet, door herstel van natuurlijke peildynamiek en tegengaan verdroging door rietmoerasvogels, zoals roerdomp A021, purperreiger A029, snor A292, grote karekiet A298 en voor de noordse woelmuis *H1340.

Instandhoudingsdoelstellingen

		SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren	Kernopgaven		
Broedvogels										
A021	Roerdomp	--	=	=			5	4.12,W		
A119	Porseleinhoen	--	>	>			15	4.11,W		
A295	Rietzanger	-	=	=			200			
Niet-broedvogels										
A037	Kleine Zwaan	-	=	=		4				
A039b	Toendrarietgans	+				210				
A041	Kolgans	+	=	=		630 foer/ 10100 slaap				
A050	Smient	+	=	=		2700		4.11,W		
A056	Slobeend					120				

Legenda

W

Kernopgave met wateropgave

Sense of urgency: beheeropgave

 Sense of urgency opgave m.b.t. watercondities

SVI landelijk Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig)

= Behoudsdoelstelling

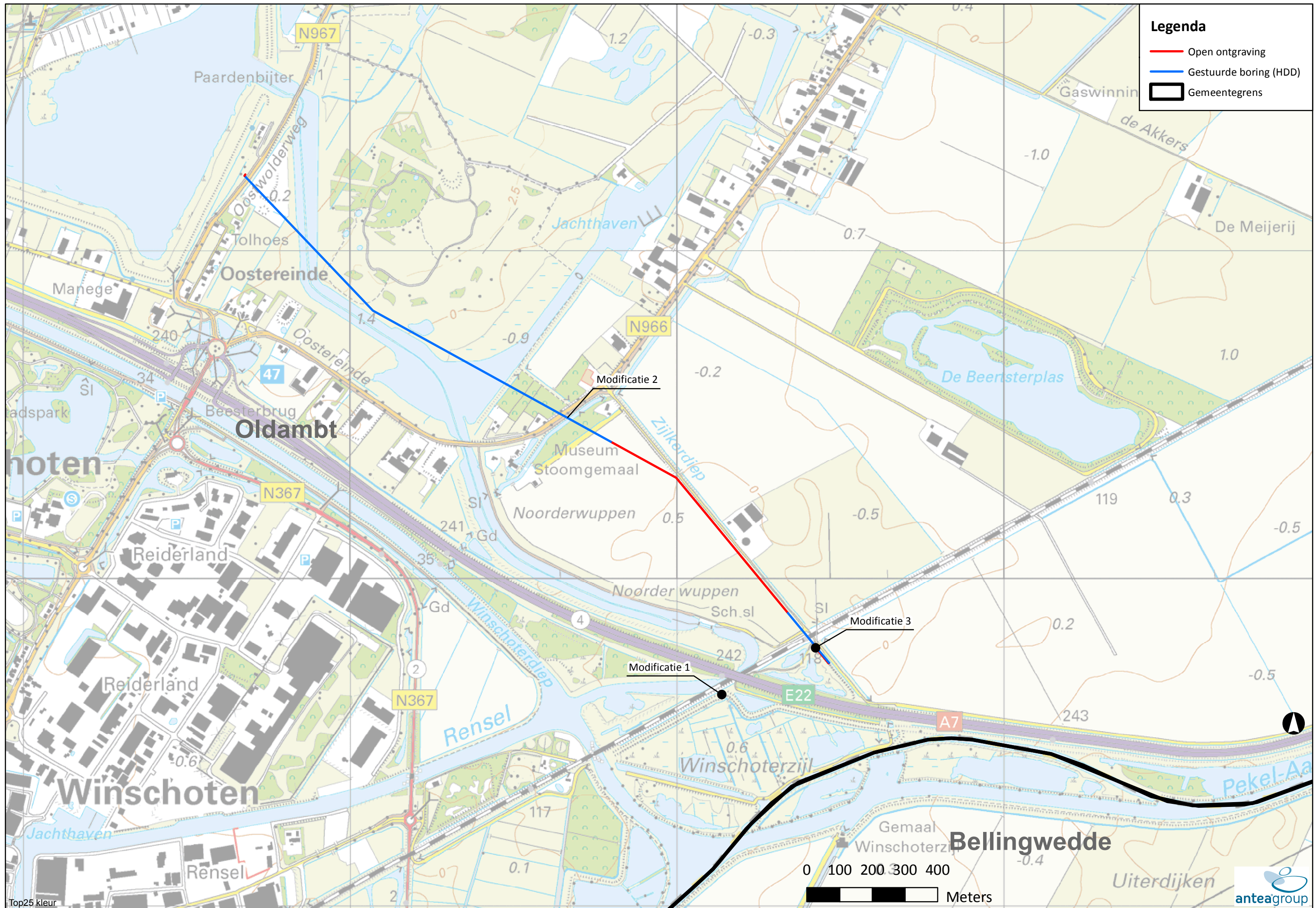
> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

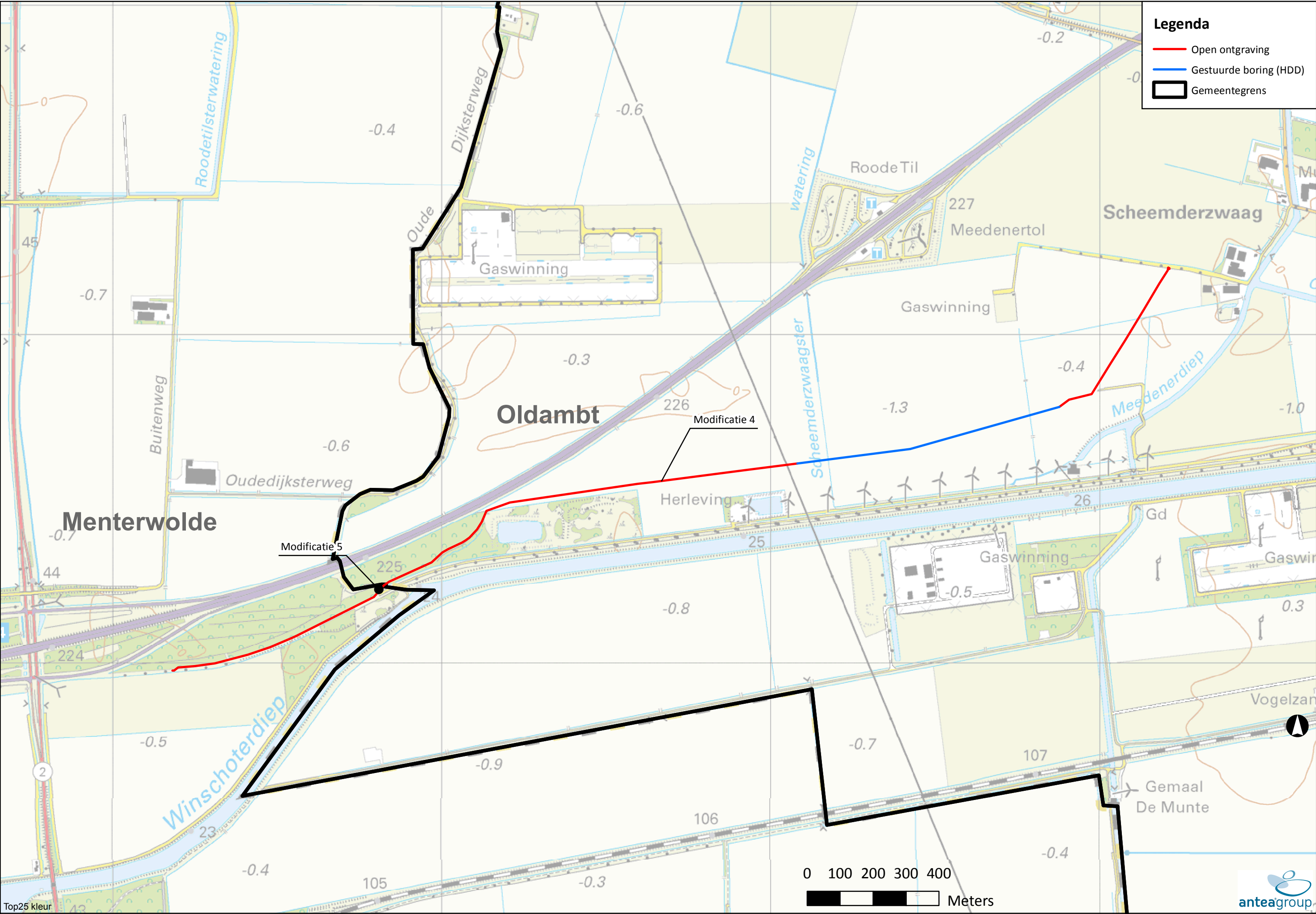
=(<) Ontwerp-aanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering

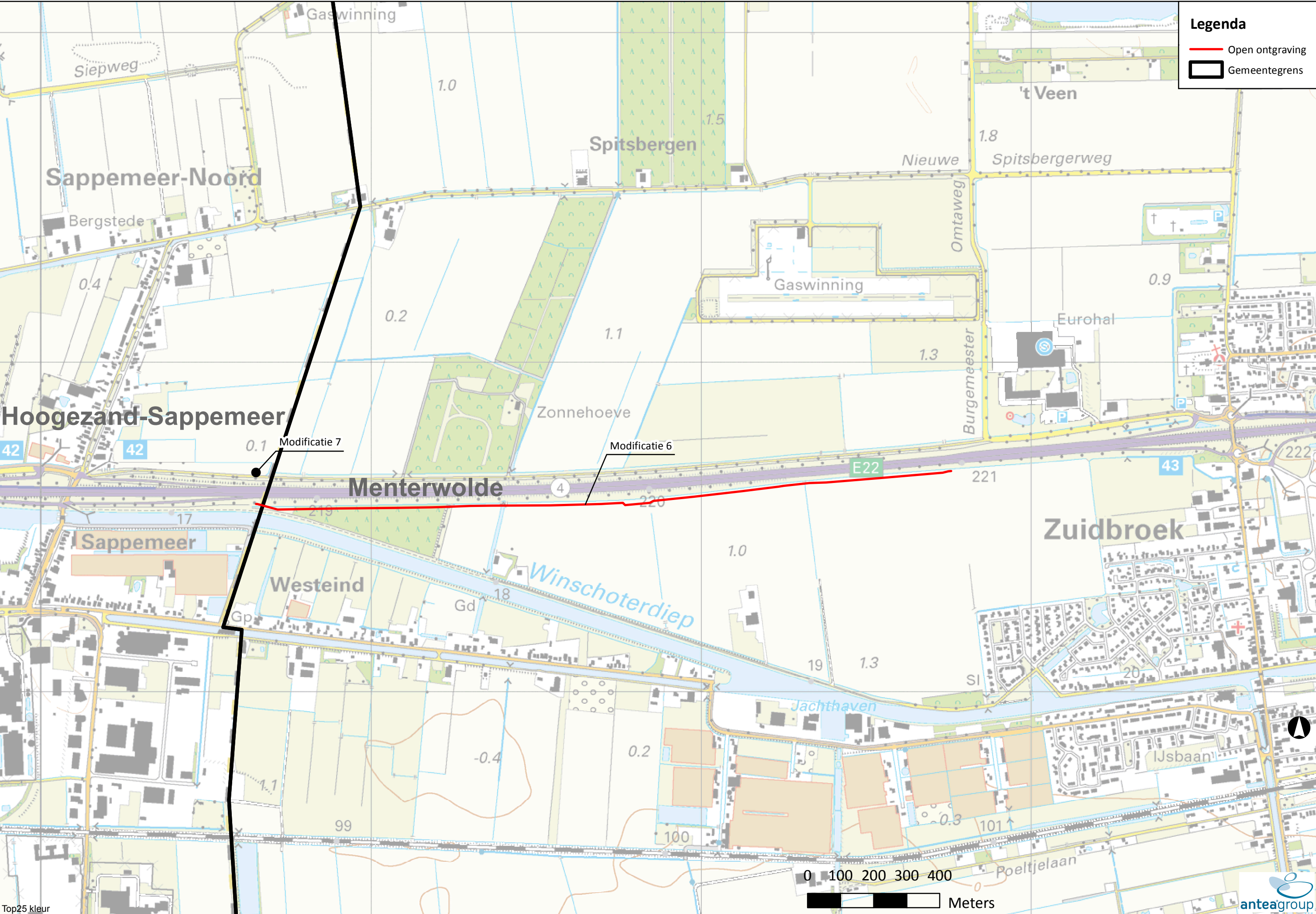
deze tabel is gebaseerd op het definitief aanwijzingsbesluit

Gebruik deze essentietabel in combinatie met de leeswijzer

Bijlage 3 Tracékaarten en schema's

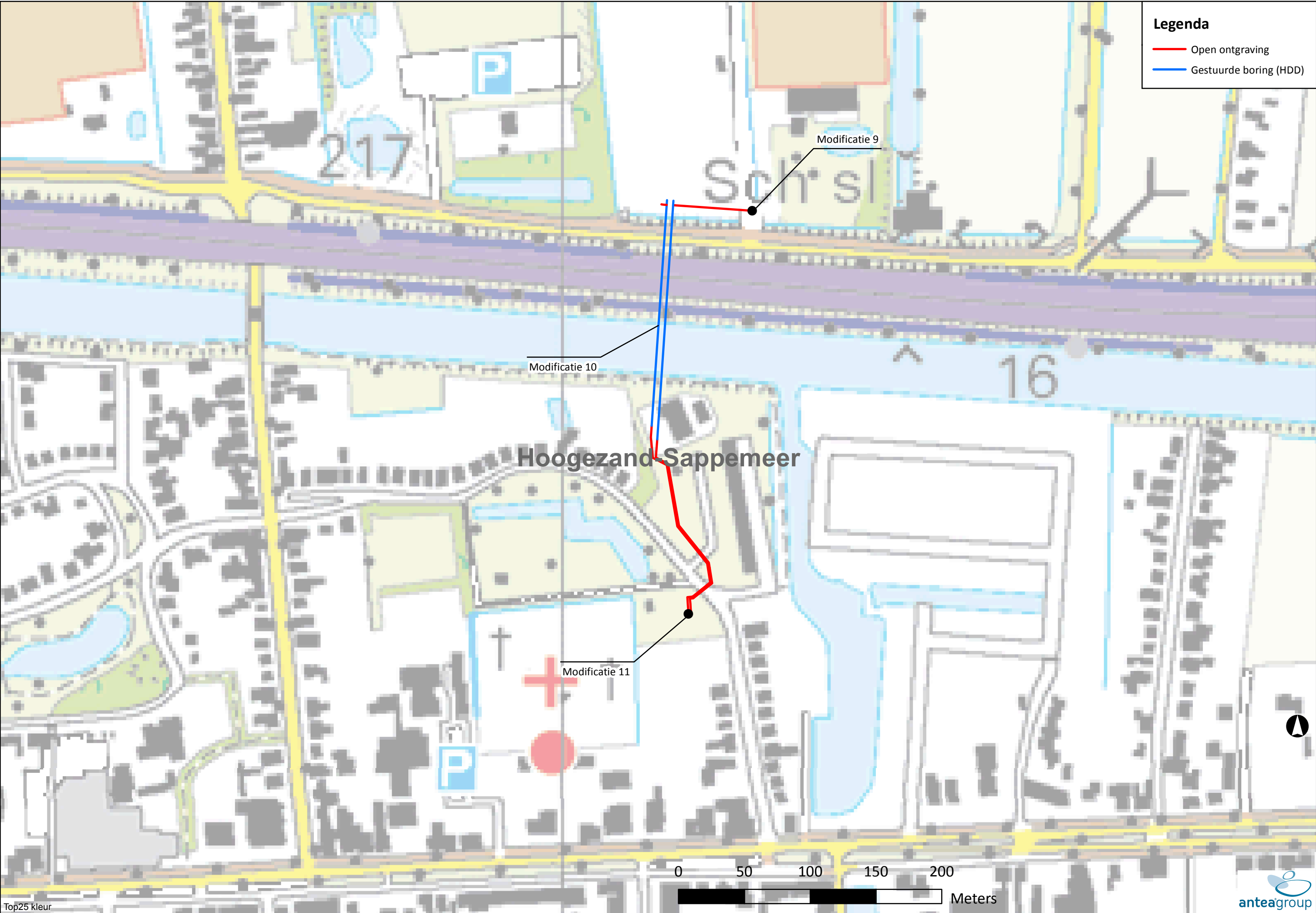

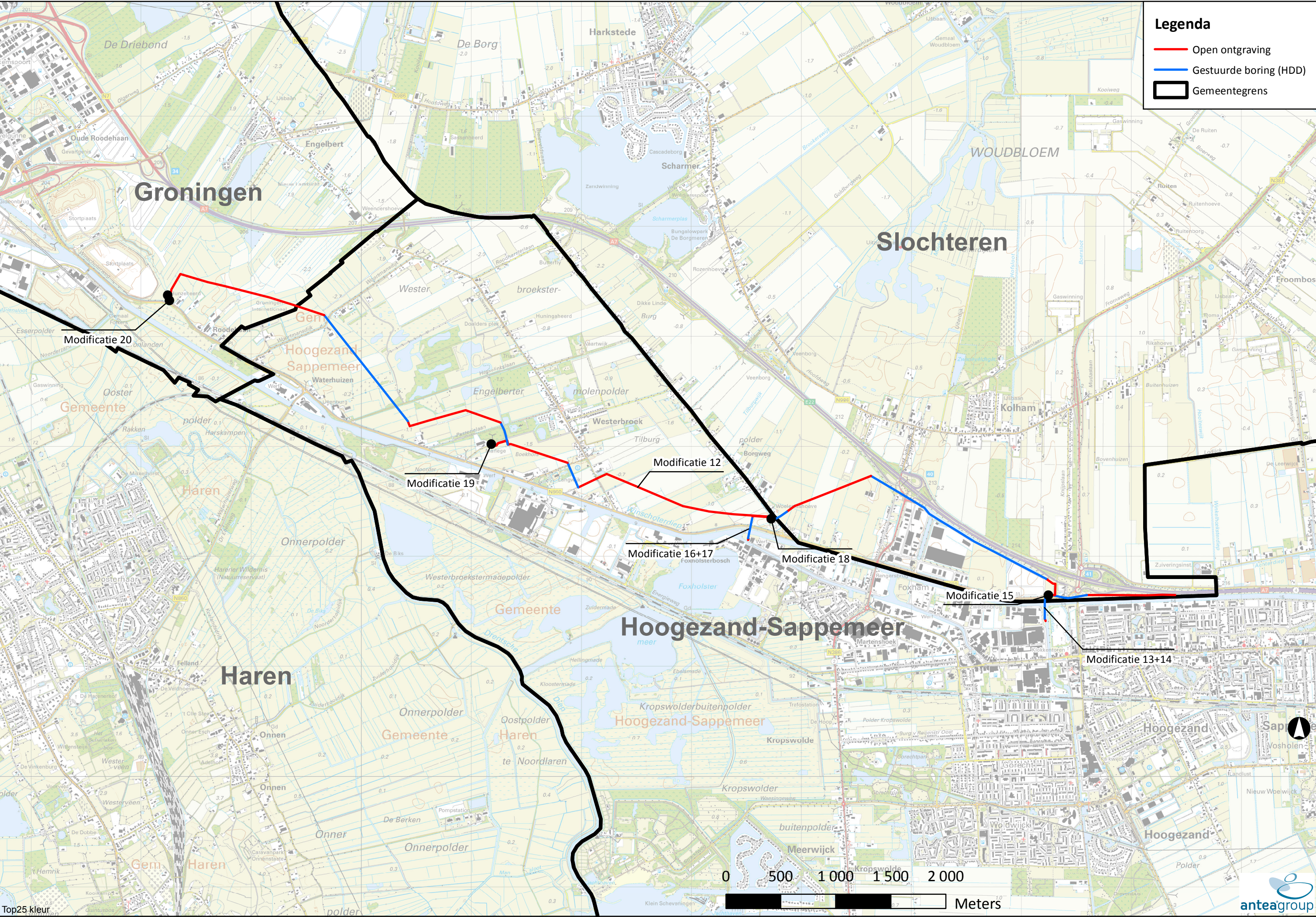

Legenda

- Open ontgraving
- Gemeentegrens

Legenda

- Open ontgraving
- Gestuurde boring (HDD)
- Gemeentegrens

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Tolhuisweg 57
8443 DV HEERENVEEN
Postbus 24
8440 AA HEERENVEEN

www.anteagroup.nl

Copyright © 2017

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar worden
gemaakt door middel van druk, fotokopie,
elektronisch of op welke wijze dan ook,
zonder schriftelijke toestemming van de
auteurs.